

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Nebezpečí zneužití současných sociálních sítí

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Eliška Plchová

Studijní program: Rehabilitace

Studijní obor: Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Pavlík, Ph.D.

Datum odevzdání práce: 21. 5. 2012

Abstrakt

V současné době jsou sociální sítě nenahraditelným komunikačním médiem nejen u dospělých, ale také u dětí a dospívajících. Sociální sítě umožňují realizovat řadu zajímavých činností, lze je využít k zábavě, vzdělávání a hlavně v komunikaci s přáteli.

Cílem mé diplomové práce je rozpoznat rizika spojená s užíváním sociálních sítí u dětí staršího školního věku. Zjistit na vybraném vzorku dětí druhého stupně základních škol, jaké mají zkušenosti se zabezpečením osobních údajů, kolik tráví času na sociálních sítích, jestli se setkali s nějakým urážlivým obsahem, zdali spatřují nebezpečí spojená s užíváním sociálních sítí aj. V teoretické části jsem se zabývala základním vymezením jednotlivých sociálních sítí (Facebook, Twitter, Badoo, Xchat, Lidé, Spolužáci, LíbímSeTi). Dále jsme charakterizovala nejčastější způsoby komunikace na Internetu, její specifika a popsala nově vzniklé fenomény, které jsou jako forma sociálně patologického chování velmi úzce spjati s nesprávným užíváním sociálních sítí. Pro bližší poznání výzkumného souboru jsme stručně charakterizovala chování dětí staršího školního věku, vztah k vrstevníkům, jejich potřebu identifikace a trávení volného času. Také důležitou složkou prevence, poradenství a pomoc na Internetu. Na závěr jsem stručně objasnila zásady bezpečného Internetu z pohledu nezletilého uživatele, rodiče a vyučujícího. V rámci diplomové práce bylo provedeno výzkumné kvantitativní šetření, jež bylo uskutečněno prostřednictvím elektronického dotazníku s žáky druhého stupně na pěti vybraných základních školách. Konkrétně se jednalo o Základní školu Trhové Sviny, Ledenice, Pohůreckou, Nová (detašované pracoviště J. Š. Baara) a Otakara Nedbala. Byly stanoveny 2 hypotézy: H1: Uživatelé jsou neinformováni o možnosti zabezpečení osobních údajů. A H2: Uživatelé nespátřují nebezpečí v užívání sociálních sítí. Výsledky jsou zpracovány do grafů s následným statistickým shrnutím prostřednictvím programu MS Excel.

Výsledky práce využijí zejména specialisté zabývající se touto problematikou, dále odborníci pracující s mladistvými, v neposlední řadě také samotní rodiče dětí, kteří mají obavu o své dítě a prožívají nejistotu v jeho chování na Internetu.

Abstract

Currently, social networks are an irreplaceable communication medium not only for adults, but also for children and adolescents. Social networks make possible to realize many interesting activities, they can be used for an entertainment, education and especially for a communication with friends.

The aim of my diploma thesis was to find out risks associated with the use of the social networks at older school children. To discover, on a chosen sample of children from upper primary schools, what is their experience with a security of personal data, how much time they spend on social networks, if they met some offensive content, whether they see dangers associated with the use of the social networks etc. In the theoretical part I dealt with a basic definition of individual social networks (Facebook, Twitter, Badoo, Xchat, Lidé (People), Spolužáci (Classmates), LíbímSeTi (DoYouLikeMe)). Then I also defined basic means of the internet communication, its specifics and I described newly emerged phenomena which were, as a form a socio-pathological behaviour, very closely connected to an improper use of the social networks. For a closer recognition of the research sample I shortly characterized the behaviour of the older school children, their relationship to peers, their need for an identification and leisure time. An important component of it there is also a prevention, counselling and support on the internet. In the conclusion I briefly explained advices and principles of the secure internet from a perspective of a minor user, a parent and a teacher. A quantitative research investigation was carried out within the thesis. It was realized via an electronic questionnaire with children from upper primary schools at five chosen elementary schools. Specifically, there were Elementary School in Trhové Sviny, Ledenice, Pohůrka, České Budějovice - Nová St. (remote site in J. S. Baar St.) and Otakar Nedbal St. Two hypotheses were determined: H1: Users are not informed about a possibility to secure their personal data. And H2: Users do not see any danger in the use of social networks. Results have been presented in graphs with a subsequent statistical summary in MS Excel.

The results of the thesis can be used especially by specialists dealing with this issue, then by professionals working with adolescents and last but not least, also by the children's parents themselves, who have a fear or feel insecurity in their child's behaviour on the internet.

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování:

Děkuji panu PhDr. Pavlu Pavlíkovi, Ph.D. za ochotu, trpělivost a odborné vedení mé diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	8
1 SOUČASNÝ STAV	10
1.1 Historie vzniku sociálních sítí	10
1.1.1 Facebook.....	11
1.1.2 Twitter	14
1.1.3 Badoo.....	15
1.1.4 Xchat.....	16
1.1.5 Lidé.....	17
1.1.6 Spolužáci	17
1.1.7 Líbím se ti.....	18
1.1.8 Dětské sociální sítě	19
1.2 Způsoby a prostředky komunikace na Internetu	20
1.3 Specifika internetové komunikace	23
1.3.1 Disinhibice.....	23
1.3.2 Projevy disinhibice	24
1.3.3 Anonymita	25
1.3.4 Neviditelnost.....	25
1.3.5 Asynchronita komunikace	26
1.3.6 Solipsismus.....	26
1.3.7 Neutralizace statusu.....	27
1.4 Charakteristika pubescentů	28
1.5 Nově vzniklé fenomény	30
1.5.1 Kyberšikana	30

1.5.2 Kybergrooming.....	33
1.5.3 Sexting.....	34
1.5.4 Cyberstalking.....	35
1.5.5 Netholismus	36
1.6 Prevence, poradenství a pomoc na Internetu.....	37
1.6.1 Saferinternet.cz	37
1.6.2 Bezpečně online.....	38
1.6.3 Horká linka	38
1.6.4 Linka pomoci.....	39
1.6.5 E-Bezpečí	39
1.7 Rady a zásady bezpečného Internetu	40
1.7.1 Nezletilý uživatel.....	40
1.7.1.1 Rady a tipy	41
1.7.2 Rodiče.....	41
1.7.2.1 Tipy pro rodiče.....	42
1.7.2.2 Návrhy pro zahájení konverzace.....	43
1.7.3 Učitelé.....	43
1.7.3.1 Tipy pro učitele	44
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	45
2.1 Cíl práce	45
2.2 Hypotézy	45
2.3 Operacionalizace pojmů.....	45
3 METODIKA	48
3.1 Použitá metoda	48

3.2 Charakteristika výzkumného souboru	49
4 VÝSLEDKY	50
4.1 Prezentace výsledků	50
4.2 Statistické testování hypotéz	70
5 DISKUZE	77
6 ZÁVĚR	86
7 KLÍČOVÁ SLOVA	87
8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	88
9 PŘÍLOHY	98

ÚVOD

Milostný citát: Bez Tebe jsem jako:

Facebook bez přátel...

YouTube bez videí...

Google bez výsledků... (36)

Co nás v dnešní době spojuje? Co napomáhá každodenním interakcím jak v komunikaci, tak i v budování mezilidských vztahů? Sociální sítě, jež jsou specifickým prostředkem komunikace v rámci Internetu (25). Sociální sítě jsou v současné době žádaným prostředníkem pro prezentování osobního života, zážitků a vlastních zkušeností. Jsou to právě sociální sítě, které se podílejí na formování myšlení nejen u mladistvých, ale také u mladších dětí. Pro většinu populace se staly součástí jejich života. Sociální sítě neznají hranice a díky nim je možné být v kontaktu s lidmi po celém světě.

Problémem se stává skutečnost, že sociální sítě využívají nejen dospělé osoby, pro které byly primárně určené, ale také děti. Zde všechny klady sociálních sítí převyšuje nepředstavitelné riziko. Děti si často neuvědomují nebezpečnost virtuálního prostředí. Specifické formy internetové komunikace, jako je například anonymita, solipsismus (přesvědčení, že vnější svět existuje jenom v jeho hlavě, vytváření si vlastního světa fantazií) jsou pro ně reálnou hrozbou, jelikož neočekávají takové chování a většinou se s ním v reálném životě nikdy nesetkaly.

Důležitým vstupujícím faktorem prevence je zdravé rodinné prostředí, kdy mají rodiče zájem o své děti a ví, kde a s kým jejich dítě tráví volný čas. Dále také dobré školní prostředí, jakožto nezastupitelný prvek ve výchově a ve směřování žáka. S tím rovněž souvisí rozvoj přirozených interpersonálních vztahů a vzorů.

Cílem mé diplomové práce je prezentovat rizika a možné formy zneužití sociálních sítí. Dále objasni případné nebezpečné chování na Internetu, seznámit se s druhy sociálních sítí, možnostmi patologického chování a organizacemi, na něž je možné se obrátit. Na vybraném vzorku žáků druhého stupně základních škol zjistit, jakou mají zkušenost se sociálními sítěmi, jak se na nich chovají, spatřují-li nějaké nebezpečí spojené s jejich užíváním.

Přínosem mé práce je především získání přehledu nebezpečí a možného patologického chování na Internetu. Práce tak poslouží jako inspirace pro prevenci a další činnosti v této problematice. Výsledky práce využijí zejména specialisté zabývající se touto problematikou, dále odborníci pracující s mladistvými, v neposlední řadě také samotní rodiče dětí, kteří mají obavu o své dítě a prožívají nejistotu v jeho chování na Internetu.

1 SOUČASNÝ STAV

Sociální síť (social network) je termín označující internetové projekty, které jsou zaměřeny na sdílení informací o jednotlivých uživateli, prezentaci těchto uživatelů pomocí propracovaných profilů. Umožňují také navazovat sociální vztahy s okolními uživateli (pomocí řady zajímavých nástrojů, diskusních skupin, online her, komunikačních fór a chatu) a jsou prostorem pro interaktivní zábavu. Sociální sítě jsou virtuální reprezentací lidské společnosti (49).

1.1 Historie vzniku sociálních sítí

Sociální sítě se začaly rozvíjet už v polovině 90. let 20. století v USA. Byly to sítě, kterými mezi sebou komunikovali hlavně studenti. Objevily se stránky s prvními profily a skupinami přátel. Ze sociálních sítí se u nás díky češtině nejvíce používá Facebook. Zakladatelé jsou absolventi americké Harvardské univerzity, jež vytvořili síť ze seznamů studentů a z ročenek především proto, aby usnadnili ostatním orientaci v novém prostředí školy. V první fázi Facebook využíval k identifikaci přihlašovaných e-mailové domény univerzit. Nejprve to byl pouze Harvard, další univerzity byly do Facebook přidávány postupně. Jasná struktura sítě a dostupnost pouze pro studenty stejné školy, pomohly Facebook získat mezi uživateli důvěru. Princip fungování sociální sítě leží v aktivitě jejích uživatelů, sdílení profilů, fotografií, videí, vzkazů na zdi (Zed' je místem, kde je možno nalézt veškerý obsah, jenž je publikován v kanálu novinek. Příspěvky na zdi se zobrazují spolu s příspěvky přátel, kteří mohou na vaši zed' odeslat vzkaz, přání k narozeninám, odkaz aj.) a nově vzniklou funkci Vybraných příspěvků (News Feed) sloužící k zobrazování aktuálních informací přátel. Když někdo přidá např. novou fotografii, vzkaz, na uživatelské stránce se o této

aktualizaci zobrazí informace. Tyto novinky dodávají FB neustálý pocit aktuálnosti (10).

Mezi nejpočetnější sociální sítě v České republice patří Facebook, Twitter, YouTube, Myspace, Badoo aj. Z českých serverů má na naše měřítko velkou oblibu server Lide.cz, Xchat.cz, Spolužáci.cz a Libimseti.cz, který ale pomalu ztrácí pozornost uživatelů. Internetovou sociální sítí tvoří jednotliví uživatelé, jež vzájemně spojuje například: přátelství, rodinné vztahy nebo společné zájmy. Internetovou sociální sítí můžeme považovat za virtuální komunitu vyznačující se určitými specifickými charakteristikami. Ty obecně zahrnují užívání společného jazyka a psané komunikace, veřejný prostor, společné zájmy, hodnoty a cíle, stálost veřejného mínění, využívání informačních technologií za účelem interakce, nefyzický svět, překonávání časových a prostorových bariér, užívání digitalizovaných identit jako náhrady za fyzickou osobu (25).

Sociální sítě mohou být kombinací chatu (Lide.cz, Xchat.cz), seznamky (Libimseti.cz, Badoo), komunity (Facebook, Twitter). Mohou být otevřené, kdy není podmínkou registrace a vytvoření si vlastního profilu (Youtube.com) či podmíněné pozváním nebo registrací. Následně jednotlivé sociální sítě charakterizují hlavně z pohledu uživatele a nabídky služeb.

1.1.1 Facebook

Dej mi Facebook“ nebo *„Máš Facebook?“* - tak právě těmito s jistotou řečenými slovy povětšinou končí konverzace s lidmi, které jsme dlouho neviděli či jež jsme právě potkali. Téměř nikdo se vás již nebude ptát na vaši korespondenční adresu pro dopisování nebo na e-mail, ale právě na onen Facebook. Za několik málo let své vlastní existence se stal **standardem internetové komunikace** a nyní hrdě kráčí po boku např. e-mailu (2).

Facebook byl založený v roce 2004 Markem Elliotem Zuckerbergem (57), studentem Harvardské univerzity. Jedná se o sociální síť, která uživatelům usnadňuje komunikaci s přáteli, členy rodiny a kolegy. Společnost vyvíjí technologie umožňující sdílení informací prostřednictvím sociálního grafu, jenž představuje digitální podobu sociálních vazeb uživatelů v reálném světě. Kdokoli se může do sítě přihlásit a komunikovat se známými lidmi v důvěryhodném prostředí. Facebook se stal součástí života milionů lidí po celém světě. Facebook je soukromá společnost se sídlem v Palo Alto v Kalifornii (40).

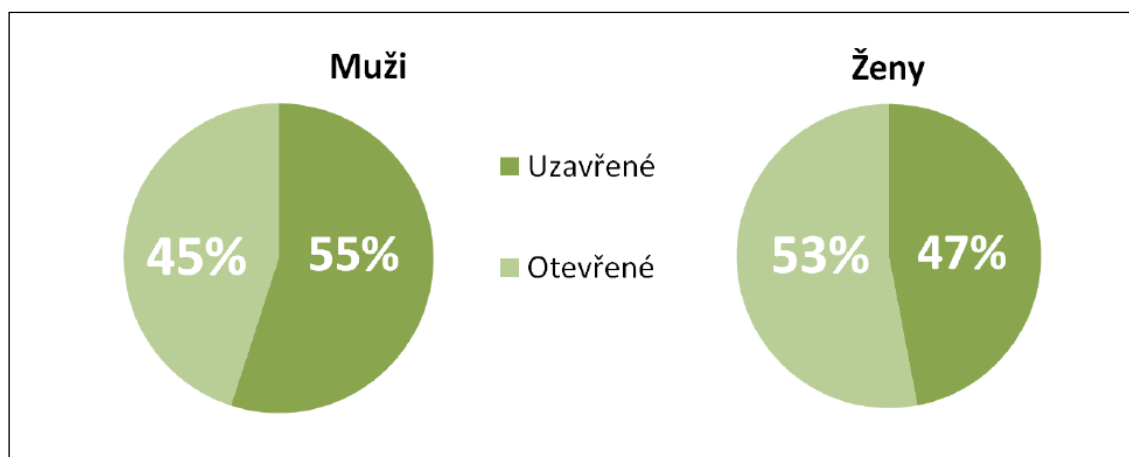
Účet na Facebooku si mohou založit pouze osoby starší 13 let. Toto kritérium je samozřejmě možné obejít, nicméně věková hranice 13 let nebyla stanovena nahodile, ale vychází z určité úrovně duševních znalostí spojených s touto věkovou kategorií (10). Na ochranu nezletilých klade Facebook zvláštní bezpečnostní opatření. Vzniklo Centrum bezpečnosti, které umožňuje všem uživatelům provést tzv. Sociální hlášení. Nová funkce Sociální hlášení umožňuje uživatelům nahlásit urážlivý materiál službě Facebook a současně upozornit osobu z jejich okolí (například přítele, rodiče nebo učitele), která jim může přímo pomoci problém vyřešit (41).

K **ochraně osobních údajů** lze stručně říci, že Facebook neustále vybízí ke vložení co nejvíce informací o uživateli. Hlavní argument, tedy nalezení cesty k samotnému uživateli, není sám o sobě škodlivý, avšak usnadňuje přístup nejen známým přátelům.

Zásady ochrany osobních údajů služby Facebook (Facebook's Privacy Policy) jsou k dispozici pouze v angličtině. Tyto Zásady nemají žádnou návaznost na český Zákon č. 101/2000 Sb. O ochraně osobních údajů (29). Vzhledem k tomu, že se jedná o službu Spojených států amerických, Facebook se tímto zákonem neřídí. V případě jakéhokoliv poškození z důvodu krádeže či zpronevření osobních údajů se bude případný soudní spor řešit podle příslušných federálních a státních zákonů USA, nikoliv podle české legislativy (10).

Nastavení soukromí. Facebook začal fungovat jako velmi jednoduchá aplikace, v níž byly automaticky sdíleny pouze základní informace, cokoliv osobnějšího viděli už jen členové vlastní sítě (původně vysoké školy). Jakmile se rozšířil, bylo potřeba se více zaměřit na ochranu osobních údajů a informací, kterých stále přibývalo. Uživatelé sdíleli základní informace se všemi, zatímco u dalšího obsahu, jakým byly např. fotografie, videa, jim bylo doporučeno, aby ho sdíleli pouze s uzavřenou skupinou přátel. Kromě toho vznikla možnost u každé informace v podobě textu, obrázku i nadále měnit nastavení soukromí podle svých potřeb (10).

Graf č. 1: Nastavení soukromí českých uživatelů Facebooku, 2011

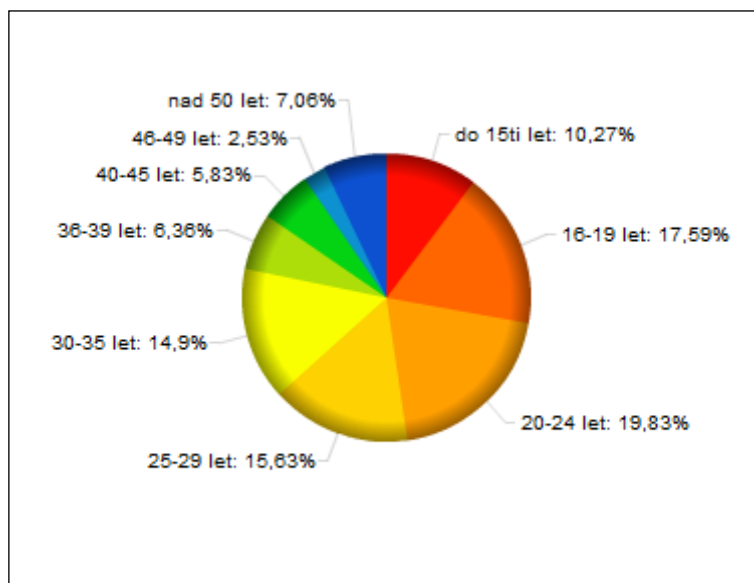
Zdroj: Tým Social Media and Marketing, H1.cz (59)

Ke konci roku 2011 bylo 50 % českých profilů na Facebooku uzavřených. To znamená, že jejich obsah vidí pouze vybraní přátelé a nikoliv veřejnost. V tomto ohledu jsou opatrnější muži, 55 % z nich si profil zabezpečilo, u žen je to 47 % (59).

Další funkcí jsou **Seznamy blokových**. Ty se týkají osob i aplikací. Zablokujete-li osobu, přestane být vaším přítelem a nebude s vámi moci komunikovat. Nebudou se zobrazovat žádné informace, neuvidíte její fotografie ani videa aj. Možností

zablokovat si pozvání z aplikací vám nebudou chodit již žádné žádosti o účast ve hrách (10).

Graf č. 2: Věkové složení českých uživatelů Facebooku, 2011

Zdroj: www.pooh.cz (38)

Z grafu č. 2 je zřejmé, že věkové zastoupení nezletilých i dětí do 15. let je významné a neopomenutelné. V současné době je trendem posunování věkové hranice uživatelů a to až k 25. roku.

1.1.2 Twitter

Je služba umožňující sdílení textu o 140 znacích, jde o takzvané mikroblogování. Tyto texty se nazývají „tweety“ a zobrazují se na uživatelské profilové stránce a na stránkách jeho odběratelů (followers). Mohou obsahovat i linky s odkazem na jakýkoliv obsah, například fotografii nebo článek. Twitter je nejpopulárnějším mikroblogovacím systémem na světě, z původního záměru sledovat stav uživatele (odpověď na otázku „What are you doing?“ se stal novým komunikačním fenoménem, jenž slouží ke komunikaci mezi přáteli). Lidé mohou omezit doručování zpráv pouze

na okruh svých přátel nebo, což je výchozím stavem, povolit přístup k příspěvkům komukoliv. Uživatelé zasílají nebo dostávají tweety přes stránku Twitteru, pomocí SMS zpráv nebo externích aplikací. Služba je na Internetu zdarma, ale zasílání SMS zpráv je za běžný poplatek poskytovatele telefonních služeb (44).

Při registraci je vhodné nastavit detaily profilu. Důležité je jméno (popř. přezdívká), dále se doporučuje vyplnit „bio“, tedy mikroživotopis. Tento princip platí i v sociálních sítích, když o sobě neposkytnete žádné informace, nikdo vás nebude „chtít sledovat“ a vyhledávat vaše tweety. Stejně tak je tomu s publikováním informací o profesi nebo zájmech. Podobně jako na Facebooku lze nastavit, aby tweety nesledovala osoba, jíž to není dovoleno. Velké oblibě se těší možnost nastavení telefonu pro posílání tweetů pomocí SMS zprávy nebo nastavení informování o událostech do e-mailu. Dalším trendem jsou „Trending Topics“, tzv. žhavá a diskutovaná témata, která se nacházejí hned na hlavní stránce s možností vyhledávání v obsahu všech tweetů.

Uživatelé registrovaní na těchto stránkách se mohou stát přáteli, fanoušky a stoupenci ostatních. Přínosné a rozšířené využívání sociálních médií mění online interakce v důležitou součást lidského působení a zkušenosti. Úspěšná volební kampaň Baracka Obamy, jako prezidenta Spojených států amerických, byla značně podmíněna jeho inteligentní internetové strategií a přístupem k milionům mladých voličů skrze sociální média. O tomto aspektu se hovořilo v New York Times, kdy se Twitter ukázal jako silný globální komunikační nástroj (11).

1.1.3 Badoo

Sociální síť Badoo je jednou z populárních serverů, kde se setkávají rozliční lidé většinou s cílem se seznámit. Svou podstatou připomíná spíše seznamku. Badoo se velmi podobá službám, jako jsou Lidé.cz nebo chatovací server Xchat. Stejně jako na všech sociálních sítích si uživatel - většinou na e-mailové pozvání od známého uživatele - vytvoří uživatelský profil. Ten obsahuje osobní informace (ať už pravdivé

či smyšlené), koníčky, zájmy, a pak už se jednoduše seznamuje. V zásadě jsou zde dvě možnosti. Jeho profil zaujal druhého uživatele a kontaktuje ho anebo uživatel sám aktivně vyhledává osoby, které osloví. V základním principu se tedy jedná o seznamku, kde ale není na rozdíl od běžných ihned jasný záměr seznámení. Prolíná se zde tedy sociální síť (s přáteli, vzkazy, fotografiemi aj.) a místo předem určené pro seznámení (což pro sociální síť není typické). Vyhledávat protějšky (podle pohlaví i všechny bez rozdílu) je možná podle nastavené fráze, která ale na vyhledání vliv nemá. Fráze jsou definované jako touha činnosti s hledanou osobou. Začíná slovem „Chci ...“, pak si uživatel může vybrat z nabídky činností a věkové rozmezí hledaných osob. Motto je pak součástí profilu. Vyzní například následovně *Chci skákat v kaluži s klukem 18-22*, *Chci stavět hrad z písku s holkou 18-30* atd. Další možností je vyhledávat podle znamení zvěrokruhu, věku, rodinného stavu, postavy, výšky, váhy, náboženství, dětí, vzdělání a samozřejmě i podle místa bydliště. Nutno je zmínit, že fotografie ostatních uživatelů lze prohlížet až poté, co na Badoo uživatel nahraje alespoň jednu svou fotografii.

Pozoruhodné jsou také zprávy, jež dostane uživatel od protějšků, kteří je nikdy neposlali. Systém Badoo se snaží sám o vytvoření vazeb mezi uživateli, bez jejich vědomí a rozesílá například zprávy tohoto typu: *"Nevíš, kde se budou konat další Olympijské hry?"*, *"Co takhle seskok s padákem?"* a další. Protože mnoho lidí se na server registruje pod falešným domněním pozvání od blízké osoby, bývají po odhalení pravdy obvykle velmi nepříjemně překvapeni (30).

1.1.4 Xchat

Historie Xchatu se datuje od 3. srpna 1998, kdy byla doména Xchat.cz zaregistrována. Samotný chat byl spuštěn o několik dní později. Server Xchat je obvyklou obdobou chatu. Klasická je registrace a vytvoření si profilu, kde většina uživatelů nepoužívá pravdivé osobní údaje. Zpravidla zůstávají skryti pod jednou či větším počtem přezdivek, které následně kombinují. Uživatel je po registraci

„vystaven“ na hlavní stránce portálu a ostatní uživatelé si mohou jeho profil prohlédnout nebo osobu přímo kontaktovat. Xchat nabízí velkou škálu chatovacích místností rozdělených podle bydliště, zájmů (hudba, filmy, knihy, počítače aj.), seznámení se, flirt a erotické místnosti. Ty jsou rozděleny pro uživatele starší 15 let (Lechtivá erotika) a 18 let (místnosti Sex a neřesti). Podmínkou vstupu do těchto místností je pouze souhlas s tím, že uživateli bylo už 18 let. Dále jsou nabízeny služby seznamky, hry, zábavná videa, diskusní fóra a společné srazy (např. sraz z místnosti České Budějovice). Registrované profily jsou volně k nahlédnutí i uživatelům, kteří nejsou na Xchatu registrovaní.

1.1.5 Lidé

Doména portálu Seznam.cz s názvem Lidé má obdobnou podobu s předchozí sítí Xchat. Liší se pouze v názvech místností, jinak nabízí stejné služby. Výhodou je snadný přechod z emailu založeném na Seznam.cz na stránky Lidé a další sociální síť Spolužáci, o kterých se následně zmíním.

1.1.6 Spolužáci

Internetový komunikační server Spolužáci.cz sdružuje a vyhledává současné či bývalé spolužáky základních, středních, vyšších i vysokých škol. Výjimečně se najdou i účastníci různých kurzů navazujících na současné vzdělání. Jednotlivá místa jsou rozdělena podle měst, ulic a druhu školy. Uživatel si jednoduše najde absolvovanou školu a třídu, kam chodil. Pomocí e-mailu se registruje a vytvoří si svůj profil. Stejně jako u ostatních sociálních sítí může kontaktovat další uživatele, své spolužáky, a to pomocí emailu. V každé třídě je seznam registrovaných a zařazených spolužáků, kteří mezi sebou mohou komunikovat pomocí funkce Nástěnky, kde je prostor pro zanechání vzkazu ostatním. Dále nabízí možnost sdílení fotografií, dokumentů, videí.

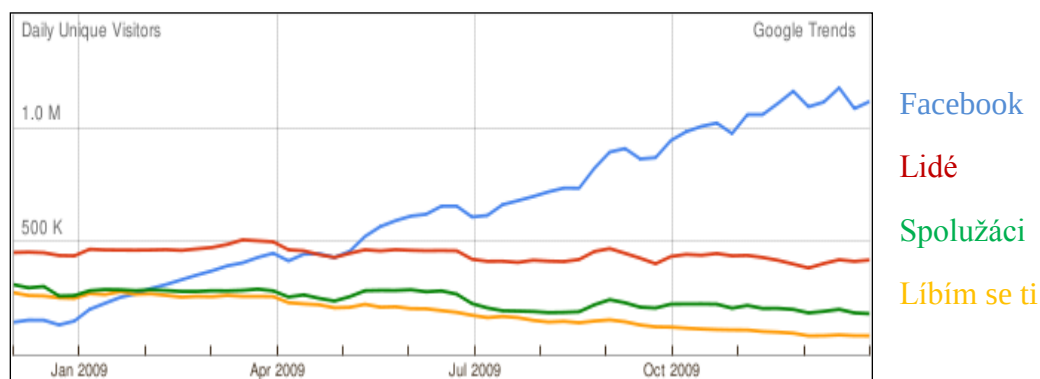
Tento server bývá často využíván k organizování společných akcí, nebo k domluvě a organizaci výuky přímo mezi studujícími spolužáky.

1.1.7 Líbím se ti

Server Líbím se ti.cz je sociální síť kombinovaná se seznamkou. Vznikl v roce 2002 a dlouhou dobu se držel na prvních místech v žebříčcích oblíbenosti. V současné době je ve stínu amerických sociálních sítí Facebook a Badoo. Při registraci a vytvoření si uživatelského profilu je pravidlem nahrání osobních fotografií. Ostatní uživatelé snímky komentují a hodnotí je, a tak se následně řadí do kategorie: líbí a nelíbí. Hodnocení je možné provádět i bez registrace, ale pro komunikaci s uživateli, využít rychlé seznámení či funkce Zanechat stopu po návštěvě profilu, je pak potřebné přihlášení. Organizační tým pořádá nejrůznější promo akce, večírky, taneční zábavy, plesy, a to vše pod hlavičkou Líbím se ti. Dále zde nalezneme služby chatu, videochatu, diskuze, her, horoskopů. Portál nabízí vlastní magazín na internetových stránkách Magazin.cz a internetové rádio.

Sociální sítě umožňují realizovat řadu zajímavých činností, lze je využít k zábavě, vzdělávání, v komunikaci s přáteli. Jsou přitažlivým marketingovým prostředím s přesně cílenými reklamními možnostmi. Je důležité si uvědomit skutečnost, že většina sociálních sítí funguje jako úložiště osobních údajů. Veškeré informace, které uživatel o sobě sdělí, bývají archivovány i po smazání profilu. Dalším specifikem je chování na sociálních sítích. Kyberprostor nabízí uměle vytvořené prostředí, kdy si sám uživatel rozhoduje o způsobu chování. Proto nelze vyloučit přítomnost sociálně patologických jevů. Vezmeme-li tedy vzrůstající popularitu sociálních sítí mezi žáky a studenty, není divu, že uživatelé chtějí zůstat v kontaktu se svými přáteli. Největší skupinou uživatelů do nedávna tvořili mladí lidé ve věku do 25 let, nicméně věk „prvních“ uživatelů se výrazně snižuje (49).

Graf č. 3: Srovnání návštěvnosti sociálních sítí v ČR, 2010

Zdroj: Lupa.cz (37)

Graf č. 3 znázorňuje nárůst oblíbenosti Facebooku - modrá linie, relativně stálou návštěvnost mají Lidé.cz - červená linie, lehce klesající Spolužáci.cz - zelená linie a značný pokles návštěvnosti na sociální síti Líbím se ti.cz - oranžová.

1.1.8 Dětské sociální sítě

Specifickým fenoménem jsou dětské sociální sítě, které jsou rozšířené nejen v USA, ale i Evropě (Dánsko, Holandsko aj.). Mezi nejoblíbenější patří Togetherville, What's What a giantHello. Jedná se o sociální síť pro děti do 10 let. Možná více než pro děti jsou tyto sítě určeny pro jejich rodiče, aby se pochlubili svými potomky a aby byli také účastni jejich prvotní komunikaci v sociálních médiích. Tyto sítě mají povzbudit interakci rodič-dítě. Nejen, že rodiče mají možnost prohlížet to, co jeho dítě dělá na sociálních sítích, ale mohou jim také psát zprávy a poslat virtuální dárky (50).

1.2 Způsoby a prostředky komunikace na Internetu

Podobně jako u jiných typů komunikace existuje rovněž u internetové komunikace několik druhů, jež se liší hlavně podle směru probíhající komunikace a počtu komunikujících osob. Elektronickou komunikaci bychom mohli rozdělit následovně na:

- Jednosměrnou komunikaci - vychází od jednoho sděujícího k neurčitému (neomezenému) počtu oslovovaných. Nejčastější formou jsou webové stránky. I kdy Internet je vyzdvihován pro možnost interakce, která dovoluje hodnotit články, odpovídat na ankety nebo vyjadřovat své názory, v komunikačním procesu výrazně převyšuje pouze jeden směr, a to od autorů k uživatelům (např. blogy). Jednosměrná komunikace vyniká v případě, kdy je podstatou pouze informovat ostatní o své ideji, službě či produktu. Mohou zde být vyzdvížena pozitiva a negativa potlačena, až zhlazena.

- Obousměrnou (individuální) komunikaci - kdy si informace sdělují lidé adresně mezi sebou. Pro tento typ je potřeba řada prostředků (např. připojení k Internetu, aktuální připojení účastníka aj.) a aplikací (např. email, ICQ, Skype). Individuální komunikace představuje sdělením privátního charakteru.

- Hromadnou komunikaci - komunikace mezi početnější skupinou. Účastní se větší okruh lidí s tím, že sdělení každého jednotlivce se mohou dozvědět všichni a také na něj mohou reagovat. Slouží ke sdílení, vyměňování si názorů, ke zveřejňování informací. Do kategorie hromadné komunikace můžeme zařadit např. sociální sítě, chat, internetová fóra a seznamky (20).

Internet je základem dnešních komunikačních technologií a tvoří spojnicí informačních kanálů. Z původního komunikačního prostředku mezi několika ostrovy se rozvinul v akademickou počítačovou síť, která nabyla celosvětových rozměrů. Dnes ji používají stamilióny uživatelů počítačů. Prostřednictvím Internetu máme přístup k nesčetnému množství informací ze všech oblastí a můžeme komunikovat s miliony uživatelů na celém světě (60).

Vzhledem k tomu, že Internet se neustále rozvíjí, není možné popsat všechny programy a systémy, jež se používají. Vybrala jsem proto pouze několik základních prostředků, jakým se komunikuje.

Elektronická pošta, **E-mail**, je jedna z nejpoužívanějších služeb a je základem komunikace uživatelů na Internetu. K jejímu použití je třeba si vytvořit e-mailovou adresu (schránku) na některé z domén. Pozitivem free e-mailu je jednoduchý přístup odkudkoliv na světě pomocí internetového prohlížeče. Další výhodou je, že bývá zcela zdarma. Nevýhodou pak může být pomalejší zpracování dotazu, přítomnost reklam a nevyžádané pošty, tzv. Spam.

Další formou komunikace více účastníků je **chat**. Slovo chat v angličtině znamená povídat, klábosit. Tuto formu nám nabízejí některé servery (Lide.cz, Xchat.cz) online jako formu průběžné diskuze (60).

Na začátek je vždy potřebná registrace uživatele a vytvoření profilu. Uživatel si pak dle vlastního zájmu vybere chatovací místnost, kde komunikuje s ostatními uživateli najednou. Výhodou je, že k chatování nepotřebujeme žádný program či aplikaci, pouze internetový prohlížeč.

Sociální síť je termín označující internetové projekty, které jsou zaměřeny na sdílení informací o jednotlivých uživateli, prezentaci těchto uživatelů pomocí propracovaných profilů. Umožňují také navazovat sociální vztahy s okolními uživateli (pomocí řady zajímavých nástrojů, diskusních skupin, online her, komunikačních fór a chatu), jsou prostorem pro interaktivní zábavu. Sociální sítě jsou virtuální reprezentací lidské společnosti (49).

Online fóra jsou skupinové diskuze, kterých se účastní desítky respondentů a jež trvají obvykle několik dnů až týdnů. Diskuze je vedena moderátorem, ale jeho role spíše symbolická. Diskuze probíhá spontánně a respondenti reagují více na příspěvky ostatních účastníků diskuze nežli na otázky moderátora, který určuje pouze hlavní témata diskuzí. Online fór se nemusí účastnit všichni respondenti ve stejném čase a mohou účast přizpůsobit svým (zejména časovým) možnostem (58).

Blog je vlastní internetová stránka, jež má zpravidla jednoho editora, který může přidávat libovolné informace. Tyto informace jsou zaznamenávány v chronologickém pořadí. Slovo blog vzniklo z anglického web log, které v překladu znamená internetový zápisník. Může se jednat např. o osobní deník, politické komentáře, jež mohou obsahovat text, obrázky, videosekvence aj. Dále mají interaktivní prvek, který umožňuje komentovat jednotlivé záznamy (15).

Velmi oblíbenou formou pro komunikace je program **ICQ**, což můžeme přeložit z anglického I seek you jako slovní spojení hledám tě. ICQ bylo vytvořeno jako produkt izraelské firmy Mirabilis koncem roku 1996. Tato aplikace nabízí velké množství funkcí zejména textovou komunikaci, chatování, posílání textových zpráv na mobil a možnost zvukového přenosu při „telefonování“ (díky službě ICQPhone). Nevýhodou je nemožnost zasílat zprávy do konkurenčních sítí. K tomu slouží aplikace Jabber (28).

Skype patří k nejpobulárnějším internetovým hlasovým komunikačním médiím na světě. Hlasové hovory jsou zpravidla čisté a navíc je možné posílat zprávy, přenášet digitální soubory, provádět videohovory zdarma. Výhodou je hovor na veřejné i mobilní telefony za zlomek běžné ceny (13).

1.3 Specifika internetové komunikace

Internet jako relativně nové médium hluboce ovlivnil zažitý trendy v komunikaci. Vytvořením nového prostoru označovaného také jako kyberprostor člověk rozšířil své působení za hranice hmotného světa. Vzniklo tak místo, kde platí jen vybrané zásady běžné reálné komunikace, a dokonce se tu objevují i zákonitosti zcela nové. Je dobré si změny oproti hmotnému světu uvědomovat, případně se díky tomu v kyberprostoru dobře přizpůsobit (55).

1.3.1 Disinhibice

Komunikace prostřednictvím Internetu, ať už synchronní v podobě chatu nebo asynchronní v podobě e-mailové korespondence, má svoje specifika. Z pohledu psychologie lze pak při popisu internetového prostředí hovořit o pojmu disinhibice (Disinhibition Effect). Významný americký psycholog John Suler (61) popisuje faktory, jež se na disinhibici při elektronické komunikaci podílejí (viz níže). Disinhibice, kterou můžeme sledovat při internetové komunikaci je v posledních letech pravidelně uváděna jako jeden z nejzjevnějších a nejspecifičtějších znaků elektronické komunikace. Je to zároveň atribut, který podněcuje širší úvahy psychologů – zejména nad charakteristikami doby, komunikace, výchovy a samozřejmě nad charakteristikami dětí a adolescentů (6).

Komunikační disinhibice představuje v psychologickém slova smyslu odložení zábran a skrupulí, ztrátu nebo překonání nesmělosti, plachosti a ostychu, v krajních podobách může jít o obcházení tabu a zákazů, tedy o jistou odvážanost či nevázanost na normy, které mohou být anomální. Pozitivní konotace zahrnují slova jako otevřený, uvolněný, smělý, bez zábran (26).

1.3.2 Projevy disinhibice

Disinhibice se projevuje ztrátou nebo odložením zábran, studu, ostychu, pocitů trapnosti a neadekvátnosti, obcházením cenzury (nic není zakázané, vše je dovolené), vypínáním svědomí (vypnuté „volání k zodpovědnosti“, mohu dát průchod amorálnosti). Je charakterizována nezdrženlivostí, netrpělivostí, rychlostí (nemusím se krotit, ovládat), uživatelé mají zájem o tabuizované (mohu se zajímat, o co chci), což podněcuje jejich zvědavost (zvědavost popuštěná z uzdy). Jejich chování je spíše pudové s impulsivním rozhodováním. S tím souvisí i povolení sil „id“ (nevědomí), takže chování je řízeno puzením ke slasti nebo puzením k destruktivitě (chuť užít si, chuť ubližovat). Kromě toho se projevuje odklonem od „reality“, útekem do fantazií a povolením uzdy exhibicionismu (26).

Disinhibice pochopitelně není nic nového a nevyskytuje se jen při online komunikaci. Lidé predisponovaní některými svými osobnostními rysy (choleričností, impulzivitou, zvědavostí) nebo provokovaní k agresivitě se situačně dokážou vyjadřovat bez zábran, studu, cenzury či výčitek svědomí i v prostoru face to face. Charakteristické pro dospívající je tzv. venting – odreagovávání frustrací. Venting (venting frustration) můžeme také přeložit jako snížení napětí. Tento fenomén je možné přenést i na méně zralé dospělé jedince (6).

Podle Johna Sulera se na disinhibici při online komunikaci podílí zejména tyto faktory:

- anonymita (druhý neví, kdo jsem, já tedy mohu skrýt svou identitu),
- neviditelnost (druhý nemůže vidět, jak vypadám, jak se tvářím),
- asynchronicita komunikace (reakci si mohu promyslet, protože ji mohu odložit; není nutné reagovat ihned),
- solipsistické introjekce (vše je v podstatě v mé hlavě, vytvářím si fantazie o tom, jak druhý vypadá, jak zní jeho hlas, takže si vytvářím fantazijní, nereálný svět),
- neutralizace statusu (stává se vedlejším a nepodstatným, jaké postavení v reálném světě má online komunikující)

- výrazná interaktivita
- a další účinky samotné interakce (26).

Disinhibiční faktory a nevázané chování v prostředí internetu vedly k formulaci pravidel slušného chování na internetu tzv. netiketa. Tyto faktory se projevují individuálně a v různé formě a míře, a to dle charakteristiky a zájmu uživatele. Následně některé z nich blíže specifikuji.

1.3.3 Anonymita

Anonymita představuje již vytvořenou a nabízející se nebo podle potřeby vytvářenou ochranu. Zajímavé je, že i v anonymním prostředí se chce jedinec realizovat a vyjádřit (23). Chce se chránit a současně „dát“ něco ze sebe, přispět do komunity. Anonymita tedy chrání a zároveň vytváří bezpečnější podmínky pro externí projevy, pro zúčastnění se, zapojení do diskuse, pro vyslovení odvážných názorů, pro výkřiky a prosazování si svého. Právě v anonymitě je náš projev odvážnější, disinhibovaný, chováme se někdy jako „utržení z řetězu“. Uživatele neláká ani tak samotná ochrana anonymitou, ale spíše vystupování z ní. Přitahuje ho to, že si odhalování své identity (a zbavování se anonymity) může sám ovládat. Láká ho, že si s tímto „striptýzem“ může sám pohrávat – už to samo je vzrušující (8).

Důvěra hraje rozhodující roli při určování sociální interakce v online i offline prostředí a redukuje informační míru nejistoty a rizika podezřelých uživatelů. V sociální síti, i když nejsou dva uživatelé v interakci, může mít jeden uživatel i nadále důvěru toho druhého - pokud jsou alespoň online přátelé (47).

1.3.4 Neviditelnost

Anonymita úzce souvisí s druhým faktorem a to s neviditelností. Tím, jak používá uživatel anonymitu a do jaké míry, souvisí i s jeho potřebou neviditelnosti.

Rozdíl mezi těmito dvěma pojmy je, že ač jsme pro druhé neviditelní(není vidět naše tělo) můžeme svou identitu charakterizovat pravdivě a tím přestáváme být pro druhé anonymní. Stejně můžeme komunikovat s našimi přáteli, známými, pro něž také nejsme anonymní. Právě tato neviditelnost disinhibiční efekt posiluje. Při komunikaci se nemusíme zabývat tím, co máme na sobě, jaký máme tón hlasu a jak se tváříme. Podobně se tak nemusíme starat o druhé, s nimiž komunikujeme (42).

1.3.5 Asynchronicita komunikace

O tomto faktoru a způsobu komunikace jsem se zmínila již v kapitole s názvem Způsoby komunikace na Internetu. Tento způsob se liší hlavně podle směru probíhající komunikace a počtu komunikujících osob.

1.3.6 Solipsismus

Solipsismus je filosofický termín pro přesvědčení jedince o tom, že vnější svět existuje jenom v jeho hlavě a že takový (solipsistický) člověk se může pevně opřít výhradně o svoji vlastní zkušenost. Vychází z toho „svět je má vlastní představa“. To, co se děje „v hlavách“ těch, kteří navazují vztahy online, komunikují s fyzicky neznámými lidmi, kdo vkládají emoce a představy do internetem zprostředkovaných přátelství, se velice přibližuje vytváření si vlastního světa fantazií o druhé osobě. Ve skutečnosti komunikujeme, přinejmenším zčásti, v podstatě sami se sebou: se svými očekáváními, sny, s přáním, dokonce dle Sulera komunikujeme i s vlastní prosazující se potřebou. Solipsismus je jev vyskytující se v našich vztazích zcela přirozeně a odjakživa – i v každodenních vztazích face to face, resp. ve vztazích s fyzickou dostupností druhých osob. Lze říci, že kdykoliv myslíme na druhého člověka, neubráníme se vlastním projekcím, a tedy i fantazírováním o něm (26).

1.3.7 Neutralizace statusu

Jednou z charakteristik internetové komunikace je, že zúčastnění se ve většině případů nemohou navzájem vidět. Znamená to, že nemohou vidět ani prostředí, místo a atmosféru, odkud s nimi jejich partner komunikuje. Neznají tedy ani sociální status a postavení druhé osoby. Pokud by lidé znali něco o skutečném postavení osoby, s níž komunikují, výše jejího postavení by zřejmě měla menší dopad, než-li v komunikaci odehrávající se v reálném světě. Příčinou zvýšení disinhibčního efektu je to, že lidé mají ve skutečném světě strach se před autoritativní osobou svobodně vyjadřovat, jsou více formální. Při komunikaci v kyberprostoru však cítí rovnocennost, s pocitem minimální autoritativnosti. Jsou schopni mluvit více otevřeně, chovat se méně formálně (42).

1.4 Charakteristika pubescentů

Veškerá specifika internetové komunikace a disinhibice výrazně ovlivňují chování jak dospělých jedinců, tak i dětí, pubescentů a adolescentů. Blíže se zaměřím na chování a charakteristiku pubescentů (dětí staršího školního věku), na které bude směřován výzkum mé práce. Právě oni jsou velmi častými uživateli na sociálních sítích.

Nejdříve bych toto **vývojové období** stručně charakterizovala. Období pubescence se označuje jako období „vulkanizmu“. Lze hovořit o hormonální bouři, která rozvíří poměrně klidnou citovou hladinu předchozího stádia ve vývoji jedince. Pubescent reaguje podrážděně, jeho nálady bývají labilní, nápadně se mění, převládají však záporné reakce: rozmrzelost, nepokoj, neklid aj. S touto etapou přichází také proces přijetí sám sebe, své tváře. Nejedná se pouze o tvář jako o obličej, nýbrž o celé tělo, povahu, schopnosti. Je to velmi obtížná etapa vývoje. Mění se rovněž interpersonální vztahy, zejména vztah k rodičům, kdy závislost na nich podstatně klesá, vytvářejí se vazby k vrstevníkům. Pubescent sleduje chování rodičů, diskutuje o jejich názorech a někdy až nápadně zastává opačné stanovisko. Vzpouira se týká i dalších autorit, zejména učitelů (22).

Naopak **vztah k vrstevníkům** je jednou z hlavních hybných sil vývoje. Skupina vrstevníků, zvláště školní třída, ale i parta vytvořená kolem sportovních a jiných zájmů, má stále větší vliv. Veřejné mínění skupiny je natolik silné, že jeho odsudek představuje těžkou hrozbu. Kvůli ní pubescent raději riskuje i dost vážný konflikt s rodiči a učiteli. Zvláště tam, kde v rodině chybí solidní citové zázemí, podléhá pubescent vrstevníkům až nebezpečně (22).

Při zkoumání **vlivu druhých lidí** na chování je užitečné zaměřit se na skupiny, kterými se jedinec obklopuje. Důležitým zdrojem pohledu druhých je skupina vrstevníků. Je to skupina lidí, jež pokládá za podobné. Ti mohou chování jedince silně ovlivnit, nejen v průběhu pubescence (11-15 let), ale i v období adolescence (15-22 let), kdy přestává být rodina nejdůležitějším zdrojem sociálních informací (5).

Náplň volného času pubescentů odpovídá jejich rozumové i celkové vyspělosti a má stále rostoucí význam pro vývoj všech složek osobnosti. V současné době je to právě Internet, který si podmanil volný čas pubescentů i dospívajících dětí (52).

Adolescenti rádi riskují. Některé věci, jež dělají, představují velké riziko pro jejich celkovou tělesnou i duševní pohodu, zdraví a někdy i pro jejich život. Snažíme-li se pochopit, proč adolescenti konají věci, jež znepokojují ostatní, měli bychom mít na zřeteli, že se jedná o proces dospívání. S tímto souvisí i **pocit všemohoucnosti**, kdy se někteří jedinci v tomto věku domnívají, že mohou všechno, jsou také přesvědčeni o své nezranitelnosti. A tak hnání touhou po statusu dospělých, vybavení pocitem nezranitelnosti a bez dostatečných zkušeností spoléhají na to, že rány života dopadnou pouze na ty druhé (16).

V současné době se mladiství díky novým technologiím a možnostem rychle stávají pokročilými a **vynalézavými webovými uživateli**, kteří jsou si vědomi i určitých nebezpečí. Dle koordinátora Národního centra bezpečnějšího internetu Pavla Vichtera se daří zvyšovat povědomí o možných nebezpečích a situace v České republice je lepší než ve zbytku Evropy (43).

1.5 Nově vzniklé fenomény

S rychlým nástupem obliby chatu a sociálních sítí roste počet jejich uživatelů. Věkové zastoupení tvoří i značná část dětí staršího školního věku, které bývají často ve svém chování na Internetu neopatrní a neuvědomují si možná rizika s tím spojená. Nově vzniklé fenomény patologického chování na Internetu úzce souvisí se specifickým chováním, o kterém jsem se zmínila v předchozí kapitole. Virtuální prostředí nabízí nespočetné možnosti interakcí, při nichž uživatel nemusí ani tušit, kdo se skrývá na druhé straně.

1.5.1 Kyberšikana

S proměnou a modernizací společnosti dochází ke změně mnoha sociálních jevů, včetně šikany. Díky vlivu a rozvoji informačně komunikačních technologií se setkáváme s novou formou šikany v kyberprostoru nazývaná jako kyberšikana.

Vymezení pojmu

Jako synonyma k pojmu kyberšikana bývají užívány pojmy: kybernetická šikana, elektronická šikana, šikana online, digitální šikana, počítačová šikana, kybernetická agrese aj. Termín kyberšikana je převzat z anglického slova cyberbully. Kyberšikana je definována jako záměrná, opakovaná a zraňující činnost využívající počítač, mobilní telefon a jiné elektronické přístroje. V tomto pojetí představuje kyberšikana specifický druh násilí, které využívá k ponižování, nadávání, urážení, zastrašování, vyhrožování, vydírání a pronásledování jednotlivců moderních médií, např. internetu popř. dalších informačních a komunikačních technologií, jako jsou mobilní telefony aj. (25).

Kyberšikana je často dávána do souvislosti s tradiční šikanou. Tradiční šikana a kyberšikana mají společné to, že v obou jde o vztahy mezi lidmi, obě formy jsou nežádoucí, perzistentní a zraňující. Jsou považovány za problém, který je nutno řešit. Základní rozdílem je, že tradiční šikana probíhá face to face. Oproti tomu kyberšikana

využívá prostředky informačních a komunikačních technologií, jež nebyly ještě před několika lety známé. Agresoři nové formy šikany mají k dispozici širokou škálu prostředků, které jim umožňují zaútočit na svou oběť z dálky (25).

Využívané prostředky

Prostředky, jež jsou v rámci kyberšikany užívány jsou různé. Od mobilních telefonů, které mají již děti v prvních třídách základních škol a jež umožňují nejen zasílání textových zpráv, ale též obrázků, zvukových záznamů či videí, až po vzájemně propojené počítače. Prostřednictvím **mobilního telefonu** může agresor svou oběť obtěžovat např. častým prozváněním, výhružnými, zastrašujícími, nemravnými nebo jinak nepříjemnými telefonáty. Mezi nejčastěji užívané prostředky patří krátké textové zprávy (SMS). Riziko spočívá v tom, že nepříjemná, obtěžující zpráva může oběť zastihnout kdekoliv, neboť mobilní telefon se stal každodenní součástí života lidí a většina jej nosí stále u sebe. Dále pak pořizování záznamů, které může agresor rozesílat nebo je následně umisťovat na Internet. Odesílání MMS zpráv není časté. **Internet** nabízí širokou škálu možností využití, od sdílení informací, přes zapojení se od diskuze, navazování vztahů s ostatními, až po vytváření vlastního virtuálního světa. Prostřednictvím Internetu může agresor využít zejména **sociální síť**, kde dochází k propojení skupin lidí, kteří se vzájemně ovlivňují, mohou sdílet své osobní informace, komunikovat pomocí chatu apod. Dále diskusní **fóra, blogy, chaty, ICQ, Skype, e-mail** aj. (21).

Formy kyberšikany

Jednotlivé členění forem šikany podle prostředků je velmi složité, neboť bývají s rozvojem technologií stále častěji vzájemně propojeny.

- *Nevyžádána sdělení* (např. Spam) obtěžují příjemce, přehlcojí schránku i síť. Navíc mohou poskytovat nebezpečné rady, přičemž v kombinaci s nekritickým přístupem dětí působí negativně na jejich psychiku (vyvolává strachy, obavy, nedůvěru), anebo přímo ohrožují počítač příjemce.

-*Rozohňování (flaming)* je krátkodobá hádka mezi dvěma či více protagonisty. Zahrnuje použití ofenzivního, hrubého, vulgárního jazyka, urážek a někdy i výhružek. Obvykle probíhá v prostředí veřejné komunikace, jako jsou např. diskusní fóra, chaty. Dále prostřednictvím e-mailu, SMS.

-*Obtěžování (harassment)* je realizováno pomocí urážlivých nebo výhružných zpráv. Obtěžování probíhá opakovaně a bývá delší než flaming. Zraňování je pouze jednostranné a útočník nemusí být v přímém kontaktu s obětí (může být odkudkoliv na světě, ověř se s ním setkala v rámci rozsáhlé sociální sítě online prostředí).

-*Pomlouvání (denigration)* je jiným typem zveřejňování informací o oběti jak verbálních a grafických, tak i zvukových, které jsou hanlivé, nepravdivé, urážlivé, zesměšňující. Oběť není příjemcem těchto informací.

-*Vydávání se za někoho (impersonation)* je jinou formou zneužívání jména, hesla či identifikačních údajů oběti. Ty zaskává údaje agresor nejčastěji díky přátelskému sdílení. S informacemi nakládá tak, aby se mohl vydávat za oběť. Následně pak posílá výhružné, vulgární zprávy kamarádům oběti, učitelům aj.

- Dále se již ve zkratce zmíním o ostatních formách. Jedná se o *odhalení a podvod (outing and trimery)*, kdy agresor zveřejňuje soukromé, tajné nebo intimní informace, jež oběť nikdy nezamýšlela publikovat. *Vyloučení (exkluze)* vede k segregaci oběti z online světa, např. v atmosféře her, blogů aj. Další formou je tzv. *veselé fackování (happy slapping)*, kdy je oběť nafilmovaná v okamžicích zesměšňování nebo fyzického napadání, následně je obrazový záznam zveřejněn na Internetu (25).

Charakteristika útočníka

Ve virtuálním světě nezáleží na věku, pohlaví, síle, postavení v sociální skupině (partě) ani úspěšnosti útočníka nebo oběti. Původcem kyberšikany může být každý, kdo má potřebné znalosti informačních a komunikačních technologií, tedy i fyzicky slabý jedinec. Výzkumy ukazují, že útočníci tráví více času na Internetu, a to bez dohledu rodičů, kteří se příliš nezajímají o to, k čemu Internet jejich děti používají. Útočníky

bývají častěji chlapci než dívky, s dobrým sociálním statutem. Pachatelé kyberšikany jsou také obvykle původci tradičního šikanování. Zajímavý je poznatek, že kyberútočníci bývají často rovněž sami oběťmi kyberšikany nebo jejich pozorovateli (34).

1.5.2 Kybergrooming

Vymezení pojmu

Odlišnou formou nebezpečí zneužití informací je kybergrooming. Při něm nejde o agresi mezi vrstevníky, nýbrž spadá do kategorie zneužívání dětí. Charakteristické je vydávání se za jinou osobu s cílem vylákat a domluvit si schůzku s nezletilým za účelem jeho sexuálního obtěžování či pohlavního zneužití (25).

Charakteristika útočníka

Útočníci jsou zpravidla pedofilové. Kybergrooming je velice často vázán na jednostrannou, oboustrannou či hromadnou formu komunikace na Internetu. Využit lze např. veřejný chat, sociální sítě, seznamky, ICQ, e-maily aj. Za kybergrooming se také v širším pojetí považují jakékoli způsoby manipulace dětí a mladistvých prostřednictvím internetových komunikačních technik (51).

Proces kybergrooming má několik základních etap:

První etapou kybergroomingu je obvykle snaha útočníka vzbudit důvěru u oběti (dítěte). To probíhá například vytvořením si přátelského vztahu nebo vztahu, kdy je útočník postaven do role poradce, naslouchajícího, jež chápe problémy. Útočník má pokud možno stejné problémy a chce pomoci je dítěti vyřešit. Útočníci také často mladistvým uživatelům Internetu ukazují pornografické materiály, jež zasílají prostřednictvím chatu, e-mailem či přímo běžnou poštou. Útočník zároveň oběť izoluje od okolí např. rodičů či kamarádů (*rodiče ti nerozumí, já ano, mně se můžeš svěřit se svými problémy... neříkej o tom ostatním dětem, zárlily by... neříkej o tom*

mamince...kdybys jí to řekl/a, nenáviděla by tě...). Často v této etapě útočník získá e-mail dítěte, telefonní číslo na mobil nebo jeho adresu či adresu školy, kterou navštěvuje. Další etapa se vyznačuje, že útočník posílá oběti různé dárky a tím si svou oběť jednoduše podplácí. Následující etapu lze charakterizovat jako emoční závislost na útočnickovi, který zná nejintimnější tajemství dítěte, jež netuší, jak mocnou zbraň útočnickovi věnovalo. Děti pak často lžou rodičům o tom, jak a s kým tráví svůj volný čas, nesvěřují se jim se svými problémy. Předposlední fáze je osobní kontakt (pokud se tak nestalo v předešlých etapách). Ten může být realizován procházkou v parku, návštěvou zoo či kina, diskotéky, klubu, případně přímo návštěvou bytu kybergroomera. Poslední etapou je sexuální obtěžování a zneužití dítěte útočníkem (51).

1.5.3 Sexting

Vymezení pojmu

Výraz sexting je složeninou vzniklou ze slov sex a textování, což je elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem. Tyto záznamy jsou zveřejňovány na internetu zejména, dojde-li k ukončení vztahu mezi mladistvými. Odhalení zpráv s erotickým obsahem se může použít jako pomsta nebo s příslibem agresora o zachování soukromí, přičemž je následovně úmyslně zveřejní (25).

Sexting podporuje šíření pornografie mladistvých a dětí, které je celosvětově zakázáno. V českých podmínkách se každý případ sextingu řeší individuálně, některé případy jsou vyhodnoceny jako přestupek, jiné jako trestný čin (záleží na druhu fotografií a způsobu jejich pořízení), u mladistvých osob může být sexting považován za trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže. Některé případy sextingu lze také řešit občanskoprávní cestou (48).

1.5.4 Cyberstalking

Vymezení pojmu

Cyberstalking je vyjádřené pronásledování, slídění nebo stíhání přátel oběti prostřednictvím internetových komunikačních prostředků, zahrnuje opakované zasílání výhrůžných zpráv, včetně vydírání. Přímým následkem stalkingu je závažné narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti. V závažných případech poškozuje stalking duševní i tělesné zdraví oběti, či dokonce ohrožuje její život (1).

Charakteristika útočníka

V případě stalkingu pachatel systematicky obtěžuje oběť nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Opakovaně se snaží oběť kontaktovat pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním různých dáreků, vzkazů na ICQ, Skypu, chatu aj. Obsah těchto zpráv může být příjemný, ale i urážející, zastrašující. V oblasti elektronických médií se stalker většinou omezuje na různé druhy výhrůžek, které opírá o znalosti oběti (vím, kde jsi, co děláš, vidím tě, vím, co máš na sobě...). Vyhrožuje oběti, což přechází až na její fyzické pronásledování cestou do práce, na nákup nebo naopak zpět k domovu, pronásleduje ji autem, čekání na oběť před domem apod. Výjimkou zde nejsou ani výhrůžky přímého násilí, zabitím apod. V rámci stalkingu/cyberstalkingu často dochází ke snahám stalkera očernit oběť, například šířením nepravdivých informací v okolí oběti (práce, rodina, přátelé, sousedé). Cyberstalking se projevuje i formou, že útočník vytvoří falešnou internetovou stránku/ falešný blog a sděluje nepravdivé informace o oběti ve snaze snížit její důvěryhodnost, reputaci apod. Tyto informace šíří mezi přátele oběti (35).

1.5.5 Netholismus

Vymezení pojmu

Netholismus je označení pro patologické užívání Internetu (někdy vyznačován jako závislost na Internetu) v jakékoliv formě s následným asociálním chováním. Hranice mezi netholismem a pouhým zájmem je v tomto případě velice tenká, neboť většinové procento populace se bez přístupu na Internet neobejde. Nejrizikovější skupinou jsou děti a dospívající, kteří nemají zabudovány silné obranné mechanismy a mohou tak častěji podléhat rizikům (33).

Je už skutečností, že po určité době se používání Internetu projeví na lidské psychice. Závisí to zejména na způsobu komunikace a obsahu informací, jež na Internetu jedinec vyhledává. Zájem o virtuální komunikaci a hledání virtuálních vztahů je většinou reakcí na neuspokojivé osobní zázemí uživatele. Problematické osobní vztahy vytvářejí pocity frustrace a existuje nebezpečí, že jedinec začne dávat přednost virtuálním vztahům, u nichž získává pocit většího porozumění a obohacení. Internetový svět se stává pro uživatele natolik atraktivní, že bude ochoten obětovat svůj reálný svět a degradovat ho na uspokojení základních fyziologických potřeb. Mezi příznaky netholismu patří neustálé myšlenky na připojení se k Internetu, snížená kontrola při jeho používání nebo neschopnost přerušit práci s ním. Dochází zde k zvyšování prahového efektu, kdy uživatel potřebuje stále „větší dávky“, aby dosáhl pocitu libosti a uspokojení. Po přerušení práce s Internetem se dostavují nepříjemné psychické či fyzické pocity. Vlivem abstinence nebo narušením virtuálního světa reálnými problémy dochází ke konfliktu mezi uživatelem a okolím (8).

Stejně tak osoby s výraznějšími narcistickými rysy mají tendenci být více aktivní na Facebooku a dalších sociálních sítích. Jejich cílem je příznivě se představit a prezentovat, protože online virtuální prostředí jim dává možnost budovat své ideální já. Vztah mezi narcismem a Facebook může souviset s tím, že narcisté mají kolísající nevyvážený sebevědomí a u narcistické osobnosti, bylo zjištěno, že mají větší predispozici stát se závislými (31).

1.6 Prevence, poradenství a pomoc na Internetu

V České republice se na koordinaci prevence, poradenství a přímé práce (jak v oblasti lektorské práce, tak především práce s klienty) podílí několik sdružení a organizací. Jedná se především o internetové portály, které spolupracují s **Národním centrem bezpečnějšího Internetu**. Posláním českého Národního centra bezpečnějšího Internetu je přispívat k vyššímu povědomí o zásadách vhodného a doporučeného užívání Internetu s poukazem na možná rizika práce online. Projekt pracuje s podporou Evropské komise v rámci programu Safer Internet. Jeho koordinátorem je společnost CZI s.r.o., která řídí Horkou linku. Partnery projektu jsou neziskové organizace Sdružení Linka bezpečí (řídí Pomocnou linku) a Online Safety Institute (řídí portál Saferinternet.cz) (63).

Národní centrum bezpečnějšího internetu uskutečňuje následující aktivity:

1.6.1 Saferinternet.cz

Saferinternet.cz je osvětový projekt usilující o zvýšení povědomí o bezpečnějším užívání internetu. Podporuje vzdělávání a výzkum v této oblasti, a to zejména dětí, kterým ubližuje nevhodné a závadné chování na internetu. Poskytuje pomoc, působí proti šíření ilegálního, zejména pedofilního a extremistického obsahu na Internetu (21). Saferinternet.cz se snaží aktivně sledovat trendy a přinášet aktuální informace týkající se vývoje v oblasti online technologií a rizik, které se v této souvislosti objevují. K nim samozřejmě patří i oblast sociálních sítí, komunitních serverů a mobilních technologií, jež nabývají v poslední době na stále rostoucí popularitě (53).

Internetová adresa Saferinternetu je www.saferinternet.cz.

1.6.2 Bezpečně online

Internetový portál Bezpečně online má výchovně vzdělávací charakter. Cílem je poskytovat mladým uživatelům, jejich rodičům a vyučujícím potřebné informace o bezpečném užívání Internetu. Pro pedagogy jsou k dispozici praktické rady a metodické pomůcky aplikovatelné ve výuce (21).

Internetová adresa Bezpečně online je www.bezpecne-online.cz

1.6.3 Horká linka

Horká linka je kontaktní centrum přijímající hlášení nezákonného obsahu na Internetu. Jejím hlavním cílem je bránit šíření obrazového materiálu se zneužívanými dětmi, rasismem, xenofobií a chránit je před jinými formy patologického chování. Pokud uživatel na takový obsah narazí, může ho nahlásit jako nelegální. K tomuto účelu funguje tzv. Červené tlačítko (www.cervenetlacitko.cz). Aplikace Červené tlačítko je volně dostupný a volně šiřitelný počítačový program, po jehož instalaci se do panelu nástrojů internetového prohlížeče přidá zmíněné tlačítko, které slouží k anonymnímu oznamování nelegálního obsahu. Jestliže na internetu narazíte na nelegální obsah, jediným stiskem Červeného tlačítka odešlete anonymní zprávu na horkou linku. Následně je podle závažnosti tato informace předána Policii ČR. Horká linka také pomáhá řešit problémy na sociálních sítích zejména na Facebooku (21).

Internetová adresa Horké linky je horka-linka.saferinternet.cz.

1.6.4 Linka pomoci

Linka pomoci má charakter krizového centra pomáhajícího dětským obětem internetové kriminality. Jestliže se nějaké dítě cítí ohroženo nebo obtěžováno prostřednictvím internetu, může se obrátit na krizovou linku nebo na e-mailovou poradnu. Linka pomoci také realizuje preventivní kampaně zaměřené na děti a rodiče s cílem upozorňovat na potenciální rizika internetové komunikace. Stránky jsou rozděleny na pomoc dětem do 10 let s názvem: Na internetu se ještě rozhlížím, nad 10 let: Internet už dávno znám a v neposlední řadě pro rodiče: Jsem rodič a potřebuji radu (53).

Internetová adresa Linky pomoci je www.pomoconline.cz

1.6.5 E-Bezpečí

Samostatně stojícím projektem je program **E-Bezpečí**. Projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého ve spolupráci s dalšími organizacemi. Cílem projektu je mapování a analyzování nebezpečných komunikačních praktik vázaných na elektronickou komunikaci. Nabízí vzdělání v oblasti předcházení a řešení problematických jevů chování na internetu pro děti a vyučující. Věnuje se také tvorbě metodických materiálů a provozuje internetovou poradnu. Mezi cílové skupiny projektu E-Bezpečí patří žáci a studenti (od 1. stupně ZŠ), učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté (městská policie, Policie ČR), manažeři prevence kriminality, vychovatelé, pracovníci OSPOD a v neposlední řadě také rodiče (46).

Internetová adresa projektu je www.e-bezpečí.cz.

1.7 Rady a zásady bezpečného Internetu

Když jsme si vědomi takových rizik spojených s užíváním sociálních sítí, co tedy dělat, jako rodič, vyučující či samotný nezletilý uživatel? Jak se chovat, na co si dát pozor a čemu se úplně vyvarovat? Je dobré zveřejnit osobní údaje na sociálních sítích? Například Facebook se k tomu staví tak, že podmínky této služby nepovolují uvádění nepravdivých informací o jméně či věku. Vyzývají uživatele, aby pomohli zachovat bezpečnost komunity a nahlásili službě Facebook falešné profily, pokud by na nějaké narazili (39). Je to opravdu doporučující?

V rámci sociální sítě Facebook funguje již zmíněné Centrum bezpečnosti, které spolu s Poradním výborem pro bezpečnost na Facebooku kooperuje s různými odborníky a organizacemi, jež se zabývají bezpečností na Internetu. Spolupracují s organizací *Childnet International* a s organizacemi z celého světa vyvíjí snahu o to, aby byl Internet pro děti příjemným a bezpečným místem. *ConnectSafely* je fórum online, kde se teenageři a rodiče mohou zapojit do veřejné diskuse o mládeži v prostředí Internetu. Naleznete zde také tipy pro bezpečnost v sociálních médiích pro teenagery a rodiče, poslední novinky v oblasti technologií pro mládež a mnoho dalších zdrojů. *Family Safety Online Institute* pracuje na tom, aby byl svět online bezpečnější pro děti a rodiny. Toho se snaží docílit vytvářením a propagací doporučených postupů, nástrojů a metod na poli bezpečnosti na Internetu, které rovněž respektují svobodné vyjadřování (39).

Nyní se zaměříme na jednotlivé tipy pro nezletilé uživatele, rodiče a vyučující. Začneme tím, kdo je nejvíce ohrožen.

1.7.1 Nezletilý uživatel

Způsob prezentace uživatele vypovídá hodně o tom, kdo je nebo kým by chtěl být. Stejně jako to, co sděluje, jak se chová ve škole nebo mezi svými přáteli. Ať už ve virtuálním prostředí nebo ve skutečném životě.

Je snadné sdělit na Internetu něco, co je zpočátku vtipné nebo zajímavé. Ale je důležité mít na paměti, že to, co je jednou napsáno či vysloveno, nemusí být mnohdy vhodné. Může to ublížit samotnému uživateli nebo se to obrátit proti němu. Je důležité si dobře rozmyslet obsah sdělení dříve, než bude zveřejněno. Doporučující je se nejprve zeptat se sami sebe, zda obsah opravdu chcete světu říci. Veškerý obsah může být dále sdílen, kopírován a dostat do „cizích rukou“. Stejně tak je vždy možné nahlásit urážlivý obsah, nevhodné stránky, skupiny, události a nepravé či podvodné profily. Nahlašování je anonymní. Nevhodného uživatele je možné odebrat z přátel nebo ho zablokovat. S podobnými problémy je dobré se svěřit rodičům, učiteli, právnímu zástupci nebo jiné dospělé osobě, ke které má uživatel důvěru. Každý si zaslouží, aby se k němu ostatní chovali s respektem (39).

1.7.1.1 Rady a tipy

1. Nikdy s nikým nesdílejte svoje heslo.
2. Žádosti o přidání mezi přátele potvrzujte pouze lidem, které znáte.
3. Nikdy nezveřejňujte nic, co by nemohli vidět vaši rodiče, učitelé nebo zaměstnavatelé.
4. Buďte sami sebou. Vaše skutečné já je lepší než cokoli, na co si hrajete.
5. Zjistěte další informace o nastavení soukromí a často je kontrolujte (24).

1.7.2 Rodiče

Nejen dospělí, ale i děti a dospívající využívají sociální sítě k tomu, aby se spojili se svými přáteli – ať už prostřednictvím chatu, osobních zpráv, nebo sdílením fotografií, videí, odkazů a dalších informací. Oznamují své úspěchy, plánují, sdílejí se s ostatními nebo se třeba jen baví. Veškeré informace, které zveřejní, mohou vidět pouze osoby, jimž to dovolí.

Rodiče nemusejí být odborníky na sociální média, aby si mohli promluvit se svými nezletilými potomky. Jedním z vhodných způsobů zahájení konverzace je zeptat se svých nezletilých dětí, proč jsou pro ně sociální sítě tak důležité. Kromě toho může začít dialog prosbou, aby pomohlo rodiči vytvořit svůj profil, a seznámit se tak s principem nabízené služby. Doporučuje se, aby se rodiče sdíleli s dětmi o tom, jaké informace je vhodné šířit a jaké nikoli, na koho je možné se obrátit v případě pomoci. Hovořit s nimi o jejich nastavení soukromí a zdůraznit, že je nutné je pravidelně kontrolovat. Stejně tak nastavit základní pravidla ohledně práce na počítači a trávení volného času na Internetu. Následně je také potřeba vyžadovat jejich dodržování (39).

1.7.2.1 Tipy pro rodiče

1. Udržet krok s vývojem technologií může být poměrně obtížné. Nemějte strach požádat své dítě, aby vám vysvětlilo vše, co vám není jasné.
2. Pokud ještě nejste na některé ze sociálních sítí zaregistrováni, zvažte možnost přihlášení. A díky tomu pochopíte, proč jsou tak populární.
3. Komunikujte na sociálních sítích v rámci rodiny (např. vytvořením si vlastní skupiny). Budete mít tak k dispozici soukromý prostor, kde můžete sdílet fotky a zůstat spolu v kontaktu.
4. Naučte se žargon spojený s užíváním sociálních sítí.
5. Všímejte si reakcí dítěte na vaši přítomnost.
6. Buďte vnímaví, sledujte, jak se dítě při elektronické komunikaci chová.
7. Uvědomte si, že vaše dítě může být jak oběť, tak pachatel.
8. Naučte svého potomka základům bezpečnosti na internetu, aby mohlo uchovat soukromí a bezpečnost svých profilů.
9. Promluvte si spolu o bezpečnosti technologií stejným způsobem, jakým si povídáte o bezpečnosti v dopravě či ve sportu (32).

1.7.2.2 Návrhy pro zahájení konverzace

1. Řekneš mi, když bude mít někdy problém ve škole nebo na Internetu?
2. Pomoz mi pochopit, proč je pro tebe strávený čas na Internetu tak důležitý.
3. Můžeš mi pomoci se také registrovat?
4. Kdo jsou tví přátelé na sociálních sítích?
5. Chci se stát tvým přítelem na jedné ze sociálních sítí. Nebude ti to vadit? Co mám udělat pro to, aby ti to nevadilo? (3).

1.7.3 Učitelé

Děti i dospívající jsou neustále obklopeni technologiemi, ať už doma, nebo ve škole. Učitelé mohou sehrát důležitou roli při zajištění jejich bezpečnosti jak ve třídě, tak i mimo ni. Nejčastěji se obrací pozornost k roli pedagoga, jehož odpovědnost formálně zahrnuje ustanovení jasných pravidel, čerpání odborného posuzování žáků, udržování bezpečné školní výchovy, instalování monitoringu a filtrování softwarů, zavádění a hodnocení formálních programů zamezení nově vzniklých fenoménů a poučení rodičů. Pedagog by měl umět posoudit úroveň kyberšikany (která má velmi častý výskyt právě ve škole) a dopad na studenta a vzdělávací prostředí. Doporučuje se udělat anonymní výzkum mezi žáky i vyučujícími a podle výsledných dat se přizpůsobit situaci. V rámci prevence je důležité posilovat empatii žáků, zlepšovat atmosféru ve třídě, vést k úctě vůči druhým, dávat pozitivní zpětnou vazbu a vytvářet dobré vztahy mezi učiteli i žáky (25).

Sociální síť je možné využít jako komunikační uzel (např. *Spolužáci*, *Facebook*). Správa stránky nebo skupiny také představuje vynikající způsob, jak se prezentovat coby učitel, aniž by došlo k setření rozdílu mezi osobním a profesionálním životem vyučujícího.

1.7.3.1 Tipy pro učitele

1. Seznamte se se zásadami vaší školy při použití sociálních médií ve třídě a dodržujte je.
2. Hovořte s žáky o rizicích spojené s užíváním sociálních sítí a o jejich zkušenostech.
3. Buďte vzorovým příkladem správného chování ve světě online (39).

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem mé diplomové práce je zjistit rizika spojená s užíváním sociálních sítí u dětí staršího školního věku.

2.2 Hypotézy

H1: Uživatelé jsou neinformováni o možnosti zabezpečení osobních údajů.

H2: Uživatelé nespatřují nebezpečí v užívání sociálních sítí.

2.3 Operacionalizace pojmů

Uživatel je osoba, jež je registrována na některé ze sociálních sítí nebo jiném internetovém médiu (E-mail, ICQ aj.).

Možnosti zabezpečení profilu a osobních údajů si každá sociální síť volí sama. Jedná se o nástroje, které dávají uživateli volbu a možnost nastavovat úroveň zabezpečení. Největší důraz (na ochranu soukromí a osobních údajů) a rozsah zabezpečení nabízí sociální síť Facebook.

Osobním údajem je dle zákona o ochraně osobních údajů jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů (např. jméno, věk, adresa, občanství, rodné číslo). Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže ho lze přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu (29).

Nebezpečí ohledně užívání sociálních sítí je obsáhlý pojem, následně rozdělený do šesti kategorií:

Sdělování osobních údajů úzce souvisí se zabezpečením profilu. Pokud je profil zabezpečen, nedochází ke sdělování údajů nežádoucím uživatelů. Pouze těm, kterým to uživatel a správce profilu dovolí.

Otevřený (přístupný) profil je přístupný pro všechny uživatele, kteří jsou na sociální síti registrováni. Mohou si tak např. prohlížet příspěvky uživatele, jeho osobní fotografie, mohou se seznámit s jeho členstvím ve skupinách a také mají možnost psát uživateli na jeho osobní zeď (Zeď je místem, kde je možno nalézt veškerý obsah, který je publikován v kanálu novinek. Příspěvky na zdi se zobrazují spolu s příspěvky přátel, kteří mohou na vaši zeď odeslat vzkaz, přání k narozeninám, odkaz aj.).

Kontakt s neznámou osobou na sociálních sítích nebo jiném internetovém médiu (E-mail, ICQ aj.) se vyznačuje pouze internetovou známostí bez možnosti ověření identity komunikující osoby.

Schůzka s neznámou osobou se podobá jakékoliv schůzce naslepo po nemožném ověření identity komunikující osoby.

Poslání vyzývavé fotografie neznámé osobě by mohlo mít za následky vznik patologického fenoménu s názvem sexting. Jedná se o elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem. Tyto záznamy jsou zveřejňovány na internetu zejména, dojde-li k ukončení vztahu mezi mladistvými. Proto je velmi nebezpečné fotografie sdílet s neznámou osobou.

Vznik patologických fenoménů/patologického chování úzce souvisí se specifickým chováním na Internetu. Virtuální prostředí nabízí nespočetné možnosti interakcí, při nichž druhý uživatel nemusí ani tušit, kdo se skrývá na opačné straně.

Sociální síť je termín označující internetové projekty, které jsou zaměřeny na sdílení informací o jednotlivých uživateli, prezentaci těchto uživatelů pomocí propracovaných profilů. Umožňují také navazovat sociální vztahy s okolními uživateli a jsou prostorem pro interaktivní zábavu. Sociální sítě jsou virtuální reprezentací lidské společnosti (49).

3 METODIKA

3.1 Použitá metoda

K vypracování mé diplomové práce byla použita forma kvantitativního výzkumu. Zvolila jsem metodu dotazování, a to pomocí elektronického dotazníku, který byl vyplněn respondenty ve vybraných základních školách na Českobudějovicku. Forma elektronického dotazníku byla zvolena záměrně, jelikož nabízí rychlý a jednoduchý způsob sběru dat a následného zpracování. Dotazník obsahoval 25 otázek. Z toho bylo 17 uzavřených otázek, 1 otevřená otázka, a u 7 otázek mohli respondenti vybírat z více možností. Dotazníky byly respondentům předávány prostřednictvím vyučujícího Informatiky/Výpočetní techniky, který dal žákům instrukce (internetovou adresu) k vyplnění elektronického dotazníku na počítači. Po vyplnění byla data automaticky odeslána do [google.documents.com](https://docs.google.com) formuláře. Na Základní škole v Trhových Svinech byly dotazníky po domluvě s ředitelem rozdány v klasické podobě o hodinách Občanské výchovy a následně převedeny do elektronické podoby.

Bylo osloveno celkem 5 základních škol a 3 gymnázia, z nichž provedlo dotazníkové šetření pouze 5 základních škol. Konkrétně se jednalo o Základní školy Trhové Sviny, Ledenice, v Českých Budějovicích o následující školy: Základní škola Pohůrecká, Otakara Nedbala, Nová (detašované pracoviště Základní školy J. Š. Baara). Dotazníkové šetření bylo prováděno vždy se souhlasem ředitele nebo zástupce školy. Respondenti byli seznámeni o záměru šetření, rovněž o jeho zpracování a uveřejnění v mé diplomové práci. Základní škola Pohůrecká si vyžádala souhlas zákonného zástupce s dotazníkovým šetřením.

Výsledky jsou zpracovány do grafů s následným statistickým shrnutím prostřednictvím programu MS Excel.

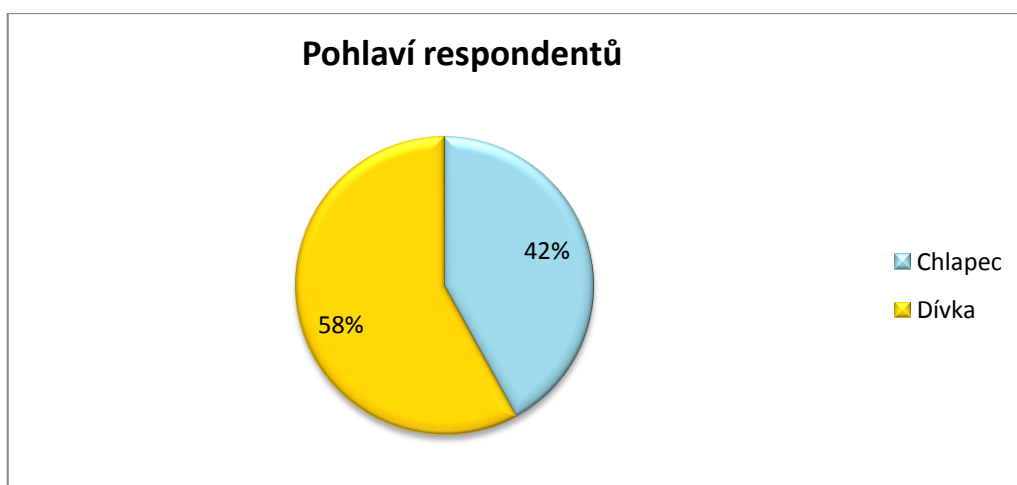
3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořily děti staršího školního věku (10 - 15 let), na výše zmíněných základních školách. Soubor obsahoval 319 žáků. Výzkum byl uskutečněn v průběhu měsíců únor a březen 2012, jeho výsledky jsou zpracovány v nadcházející kapitole ve formě grafů s následným statistickým testováním získaných dat.

4 VÝSLEDKY

4.1 Prezentace výsledků

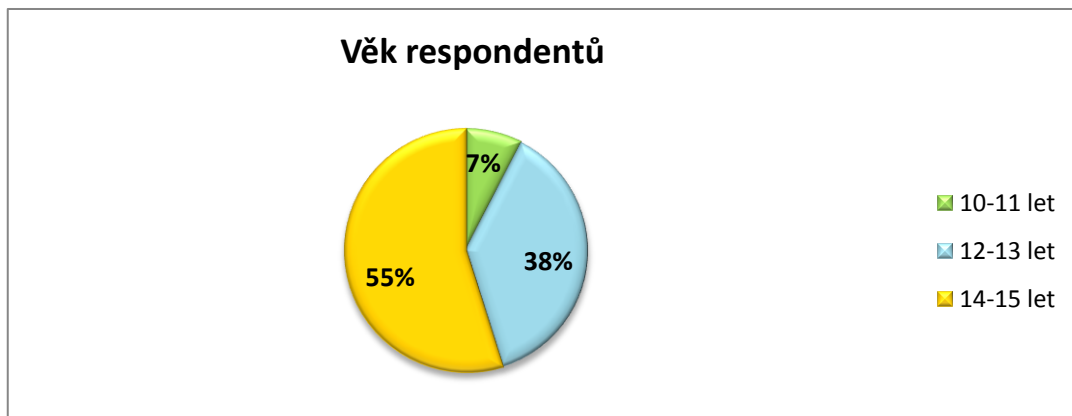
Graf č. 4: Počet respondentů dle pohlaví (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Celkový počet respondentů činil 319 (100%) žáků druhého stupně základních škol. Z toho dívek bylo 185 (58%) a chlapců 134 (42%).

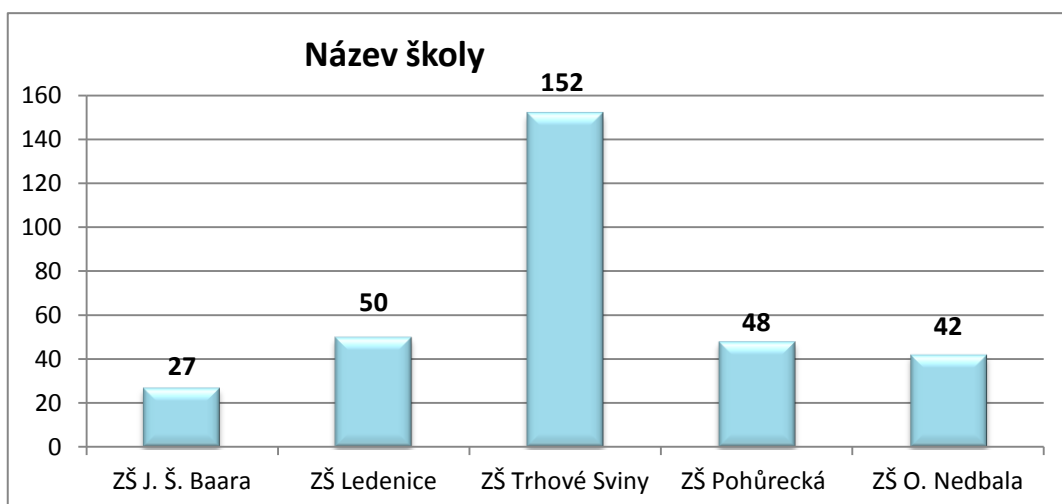
Graf č. 5: Rozdělení respondentů podle věku (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 5 znázorňuje rozdělení respondentů podle věku do třech kategorií. Z 319 (100%) respondentů bylo ve věkovém rozmezí 10-11let 24 (7%) respondentů, 12-13let 120 (38%) respondentů a 14-15let 175 (55%) respondentů.

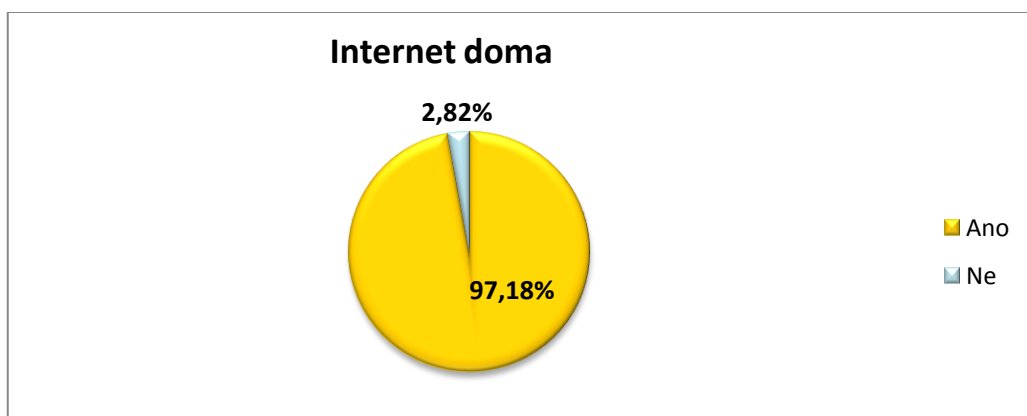
Graf č. 6: Rozdělení respondentů podle školy

Zdroj: Vlastní výzkum

Respondenti byli kategoricky vybírání jako soubory z jednotlivých škol. Počet určovalo vedení školy a vyučující, kteří dotazníky na druhém stupni zadávali. Z celkového počtu 319 (100%) dotazovaných bylo ze Základní školy J. Š. Baara (Nová) osloveno 27 (8%) žáků, ze Základní školy Ledenice 50 (16%) žáků, Základní škola Trhové Sviny zprostředkovala vyplnění dotazníku u 152 (48%) žáků, Základní škola Pohůrecká 48 (15%) žáků a Základní škola Otakara Nebala 42 (13%) žáků studujících na druhém stupni.

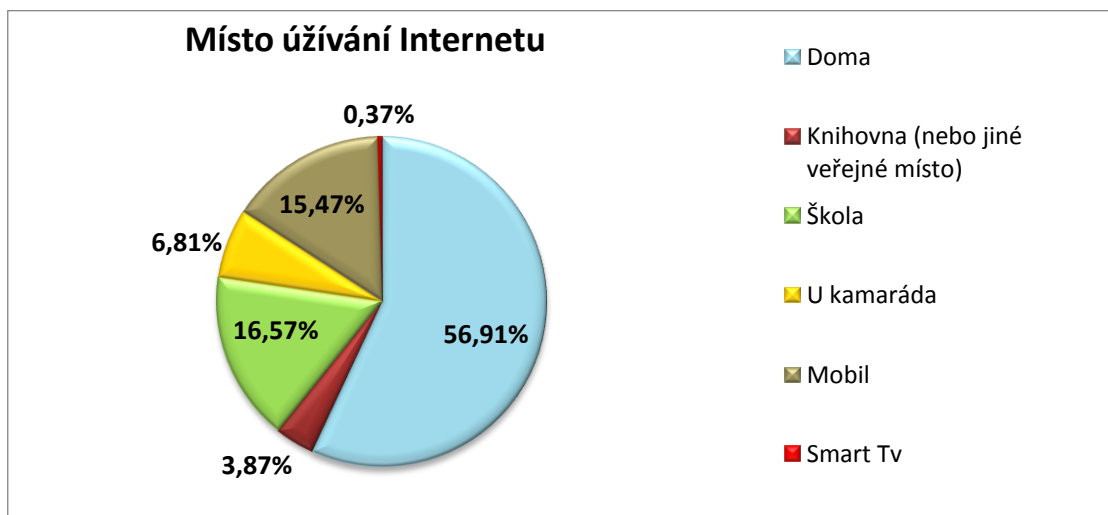
Graf č. 7: Počet respondentů, kteří mají doma připojení na Internet (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu respondentů 319 (100%) má 310 (97,18%) dotazovaných doma přístup k Internetu a pouze 9 (2,82%) dotazovaných ho nemá.

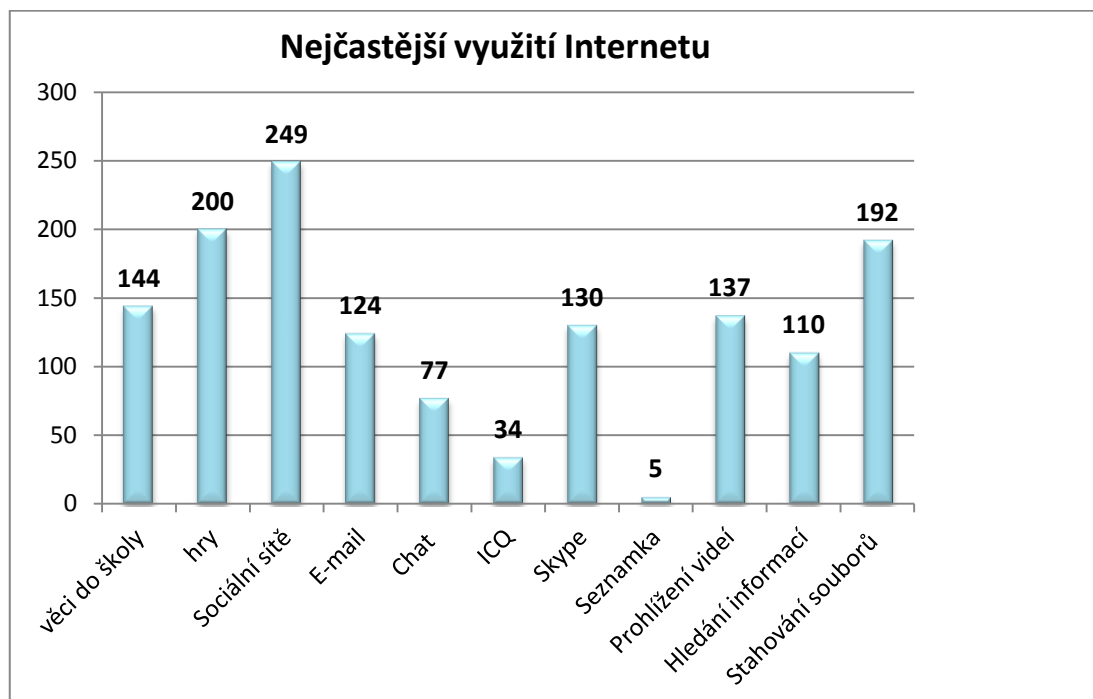
Graf č. 8: Nejčastější místo k používání Internetu (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí. Respondenti nejčastěji využívají Internet doma 309 (56,91%), dále ve škole 90 (16,57%), v mobilním telefonu 84 (15,47%), u kamaráda 37 (6,81%), v knihovně či na jiném veřejném místě 21 (3,87%) a v možnosti Jiné 2 (0,37%) respondenti doplnili Smart TV.

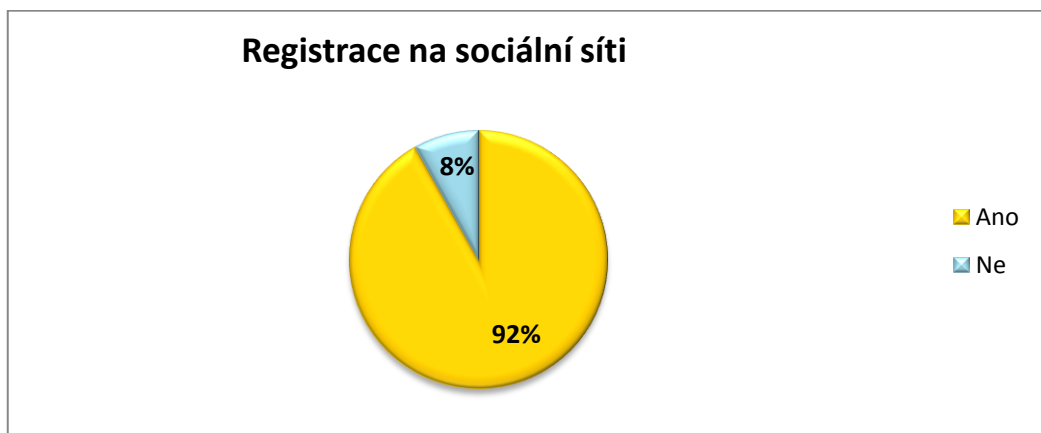
Graf č. 9: Nejčastější využití Internetu

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí. Respondenti nejčastěji využívají Internet na portály typu sociální sítě 249 (17,76%), hry 200 (14,27%), na stahování souborů 192 (13,69%), 144 (10,27%) respondentů využívá Internet na věci do školy, prohlížení videí 137 (9,77%), aplikaci Skype 130 (9,27%). Služby E-mailu využívá 124 (8,84%) dotazovaných, informace na Internetu vyhledává 110 (7,85%) respondentů, chat navštěvuje 77 (5,49%), ICQ 34 (2,43%) a seznamku 5 (0,36%) dotazovaných.

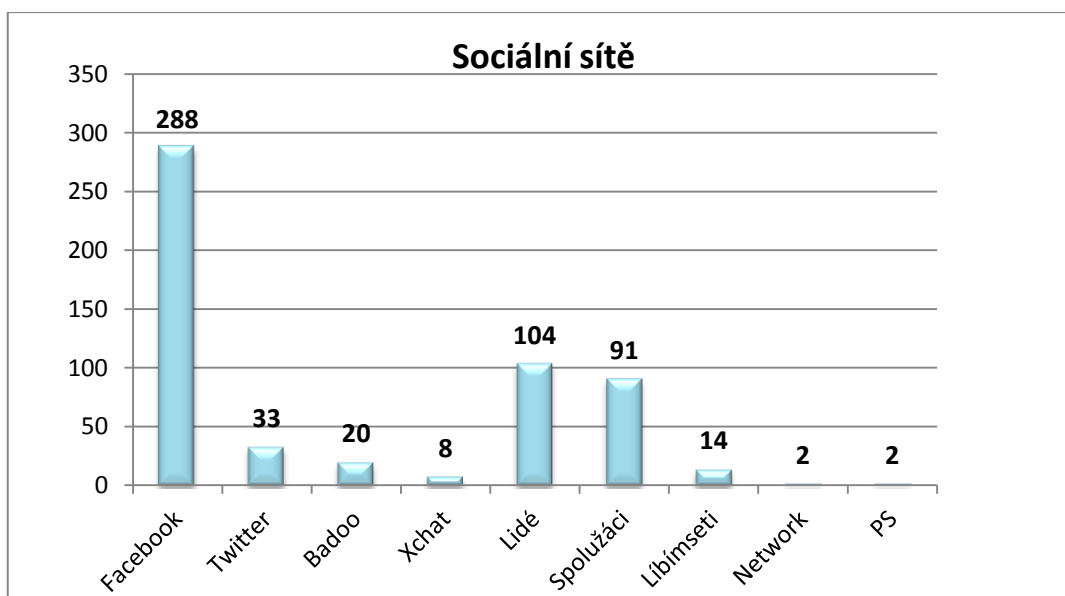
Graf č. 10: Registrace na sociální síti (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Profil na jakékoliv sociální síti z celkového počtu 319 (100%) respondentů má 292 (92%) a 27 (8%) respondentů není nikde registrována.

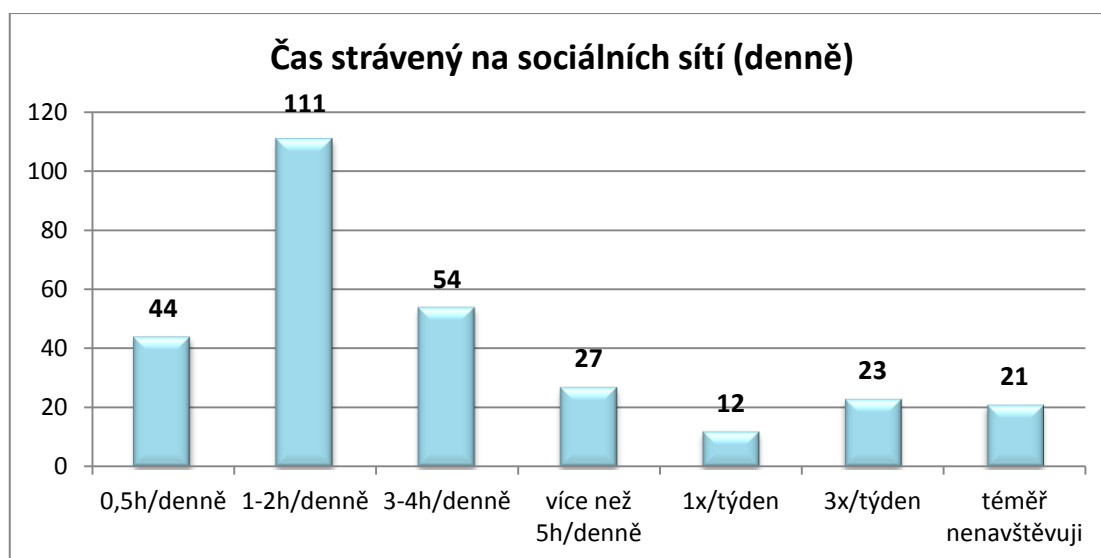
Graf č. 11: Druhy sociálních sítí

Zdroj: Vlastní výzkum

I u této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí pro volbu sociální sítě. V grafu č. 11 je znázorněno využití jednotlivých sociálních sítí. První příčku zaujímá Facebook u 288 (51,26%) respondentů, dále internetový portál Lidé u 104 (18,51%) a třetí místo Spolužáci, které zvolilo 91 (16,19%) respondentů. Dále je to sociální síť Twitter, na kterém je registrováno 33 (5,87%) respondentů, na Badoo 20 (3,56%), na sociální síti Líbímseti 14 (2,49%) a na Xchatu 8 (1,42%) respondentů. V možnosti Jiné byly doplněny dvě sociální sítě Network a PS, každá byla zastoupena dvěma respondenty (0,36%). Kromě toho se jednalo o ojedinělé sociální sítě a to byl Google+, Xbox Live, IRC, Xteen a Hot not.

Graf č. 12: Čas strávený na sociálních sítích (denně)

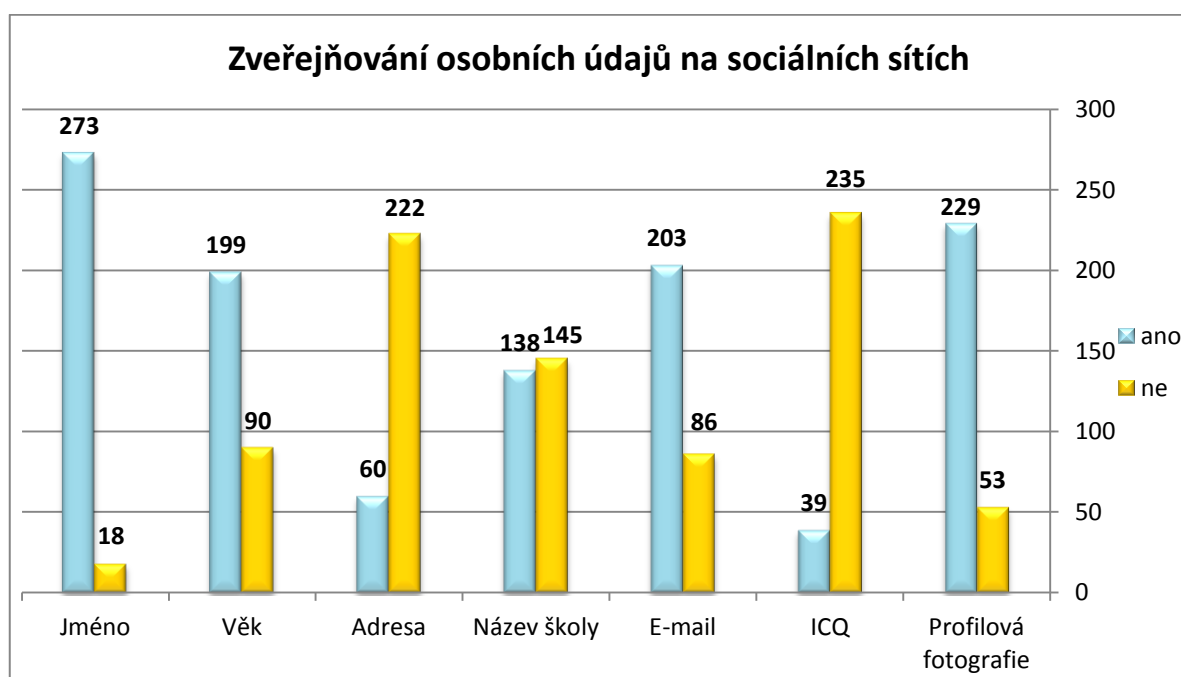

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu respondentů, kteří mají profil na sociální síti 292 (100%) (Graf č. 10: Registrace na sociální síti), respondenti nejčastěji tráví 1-2hod/denně na sociálních sítích a to platí u 111 (38%) dotazovaných, dále 3-4hod/denně u 54 (19%), 0,5hod/denně u 44 (15%). Nejvíce, a to 5hod/denně, tráví čas na sociálních sítích

27 (9%) respondentů, pak následuje výrazný rozdíl z pěti hodin na 3x/týden a u 23 (8%) na téměř nenavštěvují u 21 (7%). Nejméně respondentů navštěvuje sociální síť 1x/týden a to 12 (4%) respondentů.

Graf č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích

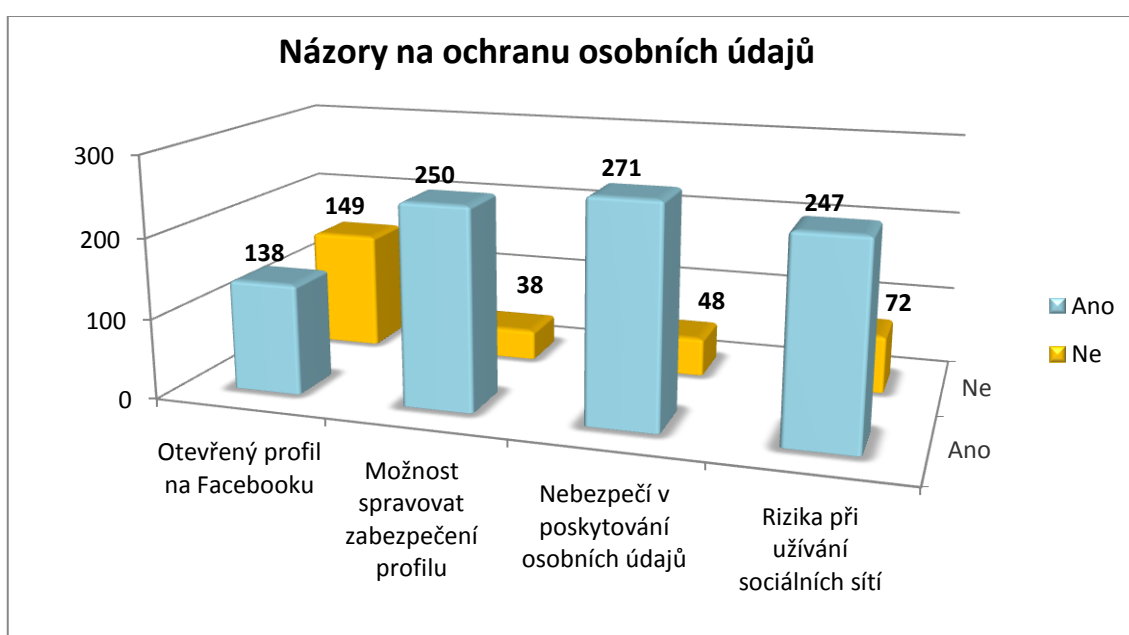

Zdroj: Vlastní výzkum

Oblast zveřejňování osobních údajů byla rozdělena do sedmi kategorií, ne všichni respondenti, kteří mají profil na sociální síti (celkem 292 - 100%), odpověděli na veškeré kategorie, proto se součty jednotlivých odpovědí liší. V oblasti zveřejňování vlastního jména na sociálních sítích kladně odpovědělo 173 (94%) [z toho 161 (59%) chlapců a 112 (49%) dívek] a záporně 18 (6%) dotazovaných. Pravdivé údaje ohledně věku sděluje 199 (69%) dotazovaných a 90 (31%) zkresleně nebo je neuvádí vůbec. Vlastní adresu sděluje 60 (21%) respondentů a 222 (79%) nikoliv. Název školy sděluje 138 (49%) a 145 (51%) respondentů ne. Je to jediná oblast,

kde byly odpovědi téměř shodné. E-mail zveřejňuje 203 (70%) respondentů a 86 (30%) nikoliv. ICQ sdílí pouze 39 (86%) dotazovaných a 235 (14%) nikoliv. Poslední kategorií byla profilová fotografie, kterou sdílí 229 (81%) respondentů a 53 (19%) ji nezveřejňuje.

Graf č. 14: Názory na ochranu osobních údajů a rizik při užívání sociálních sítí

Zdroj: Vlastní výzkum

Na první dvě otázky odpovídali respondenti, kteří uvedli, že jsou registrováni na některé ze sociálních sítí, přesto na otázky neodpověděli všichni (292 - 100%). Na zbylé dvě všichni respondenti (319 - 100%).

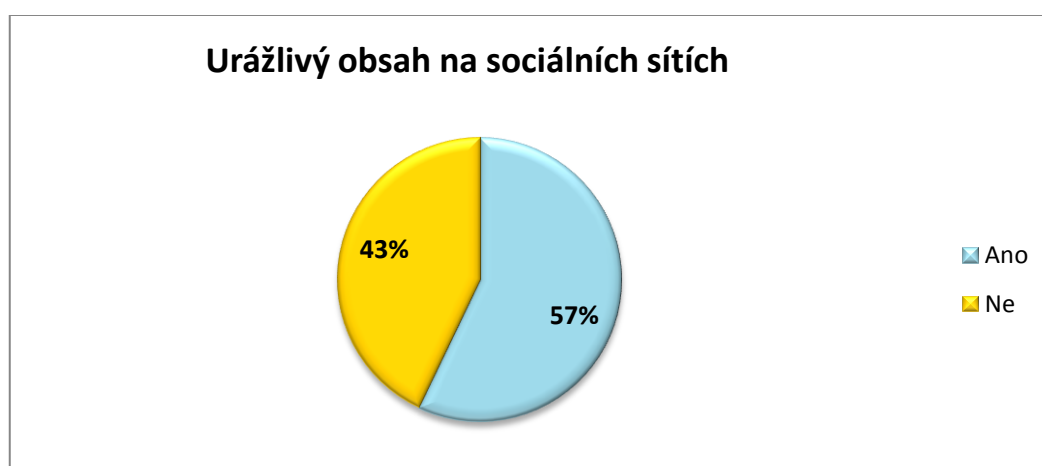
Následná série otázek ukazuje, že i přes vědomí rizik a nebezpečí při poskytování osobních údajů má skoro polovina respondentů otevřený profil na Facebooku (to znamená, že do něj může kdokoliv nahlížet, komentovat ho či vkládat do něj informace), konkrétně 138 (42%) a uzavřený 149 (52%) respondentů.

Na otázku: *Myslíš si, že je možné upravovať zabezpečení tvého profilu?* kladne odpovedalo 250 (87%) a záporne 38 (13%) respondentů.

Na otázku: *Myslíš si, že poskytování pravdivých údajů na sociálních sítí by mohlo být nebezpečné?* kladne odpovedalo 271 (85%) a 48 (15%) dotazovaných odpovedalo záporne.

Na poslední otázku: *Myslíš si, že samotné užívání sociálních sítí s sebou nese nějaká rizika?* pozitivne odpovedalo 247 (77%) a negativne 72 (23%) dotazových.

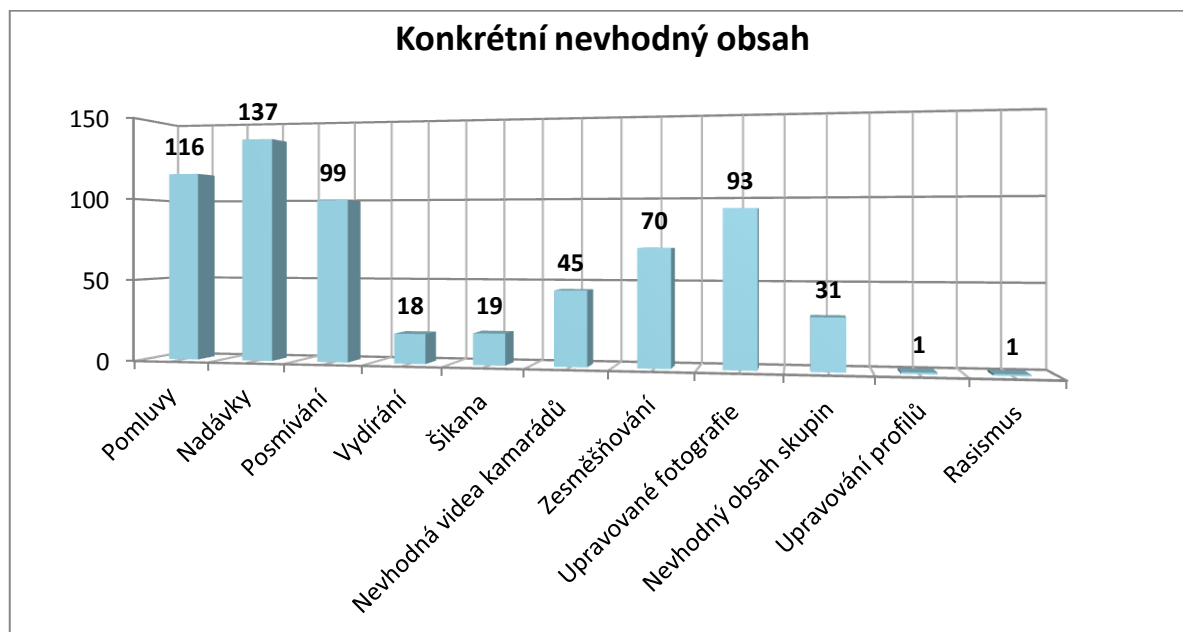
Graf č. 15: Urážlivý obsah na sociálních sítích (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 319 (100%) respondentů se více než polovina 182 (57%) setkala na sociálních sítích s urážlivým či nevhodným obsahem, 137 (43%) dotazovaných nikoliv nebo ho za něj nepovažovali.

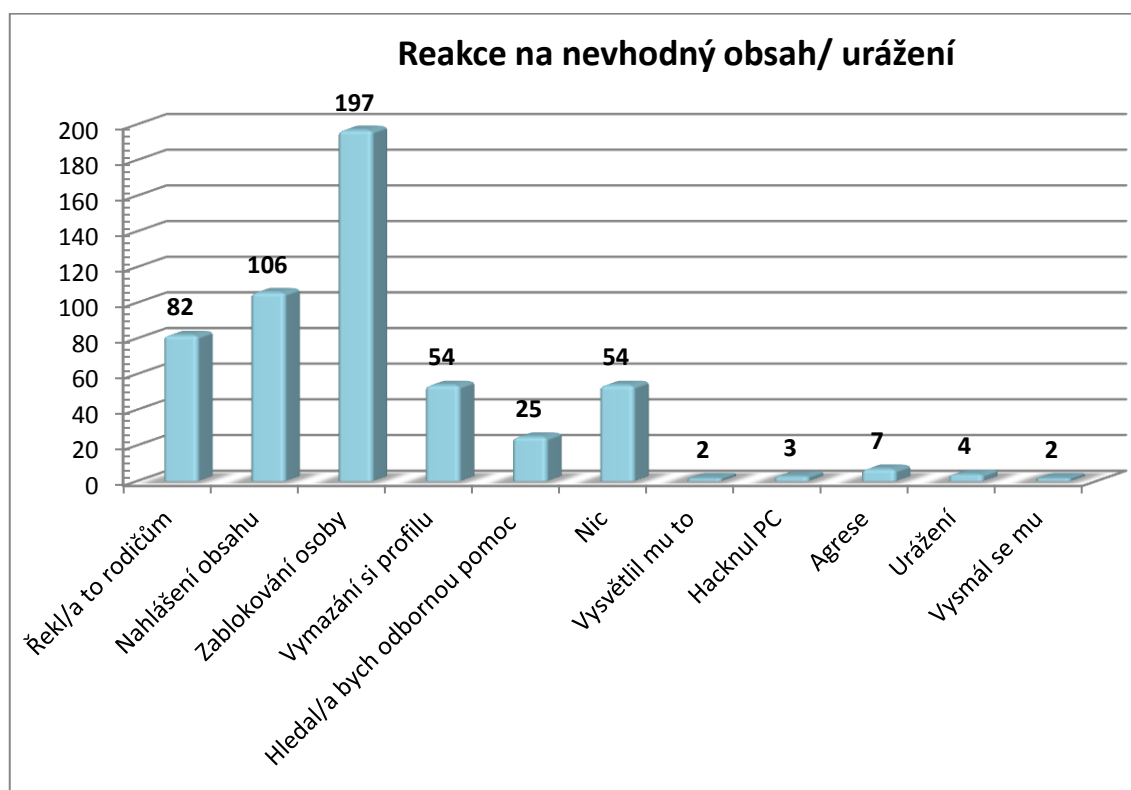
Graf č. 16: Konkrétní formy nevhodného či urážlivého obsahu

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí. Graf č. 16 znázorňuje jednotlivé formy urážlivého obsahu a nejvíce jsou zastoupeny nadávky, s nimiž se setkala 137 (21,75%) dotazovaných. Dále jsou to pomluvy 116 (18,41%) a posmívání 99 (15,71%), upravované fotografie kamarádů nebo známých 93 (14,76%), zesměšňování 70 (11,11%), nevhodná videa kamarádů nebo známých 45 (7,14%) a nevhodný obsah jednotlivých skupin 31 (4,92%). Šikana a vydírání jsou téměř shodné. Se šikanou se setkala 19 (3,02%) a s vydíráním 18 (2,86%) dotazovaných. V možnosti Jiné po jedné respondenti doplnili formy upravování cizích profilů a rasismus. Procentuálně se u každé odpovědi jedná o 0,16%.

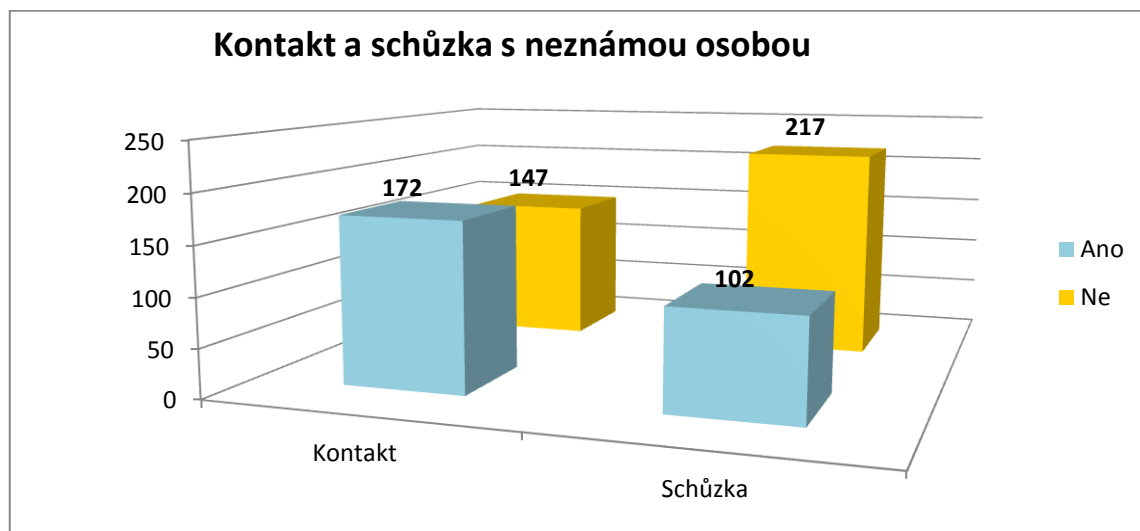
Graf č. 17: Reakce na nevhodný či urážlivý obsah

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí. Na otázku: *Kdyby tě někdo takhle urážel, co bys dělal/a?* si nejvíce respondentů zvolilo možnost zablokování osoby, konkrétně 197 (36,75%) respondentů. Dále by 106 (19,78%) nahlásilo obsah, 82 (15,30%) respondentů by danou skutečnost sdělilo rodičům, 54 (10,07%) by si vymazalo profil na sociální síti a stejný počet dotazovaných by nedělal nic. O více než polovinu méně respondentů, tedy 25 (4,66%), by hledalo odbornou pomoc. V možnosti Jiné 7 (1,31%) respondentů odpovědělo agresí (Zmlátil bych ho, zabil ho aj.), 4 (0,75%) opětovným urážením, 3 (0,56%) volili radikální možnost útočnickovi hacknout počítač, 2 (0,37%) respondenti by to útočnickovi vysvětlili a stejný počet respondentů 2 (0,37%) by se mu vysmál.

Graf č. 18: Kontakt a schůzka s neznámou osobou

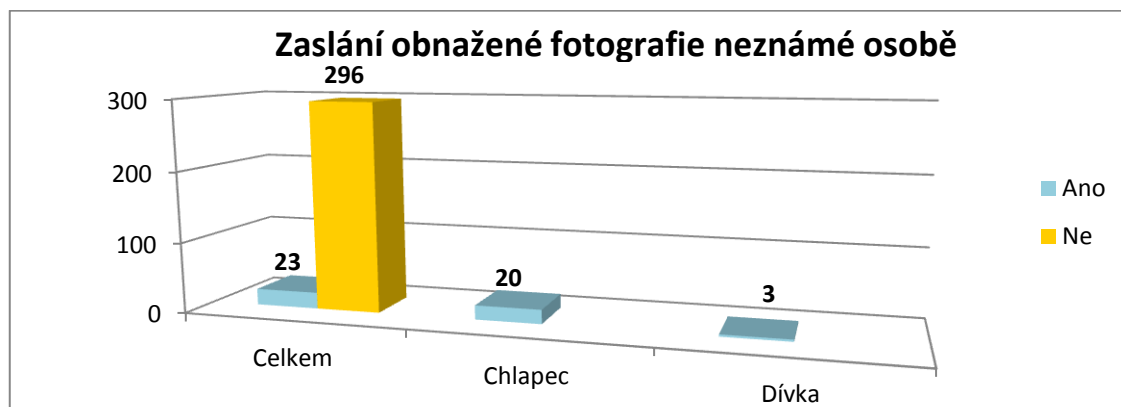

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 319 (100%) respondentů na otázku: *Jsi v kontaktu s nějakou osobou, kterou znáš jen z sociální sítě, z chatu, ICQ?* kladně odpovědělo 172 (54%) a záporně 147 (46%) respondentů. Z pozitivní odpovědi (172) bylo 95 (51%) chlapců a 77 (47%) dívek.

Z celkového počtu 319 (100%) respondentů na druhou otázku: *Kdyby se s tebou chtěla sejít osoba, se kterou by si se spřátelil/a jen přes Internet, šel/šla bys s ní na schůzku?* kladně odpovědělo 102 (32%) a 217 (68%) respondentů záporně. Z pozitivní odpovědi (102) bylo 67 (65%) chlapců a 35 (35%) dívek.

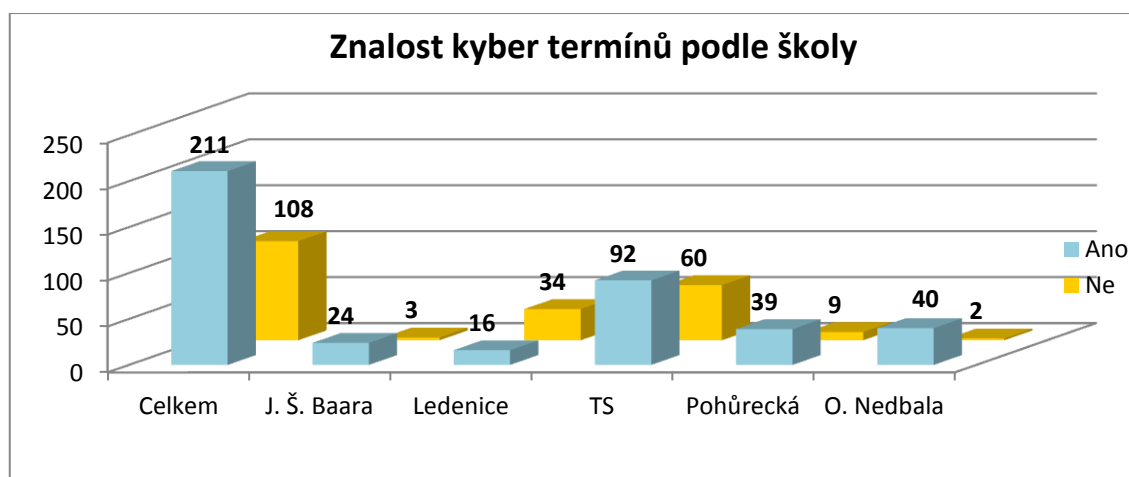
Graf č. 19: Zaslání obnažené či vyzývavé fotografie neznámé osobě

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 319 (100%) respondentů 23 (7%) poslalo neznámé osobě, kterou znali jen z Internetu, vlastní fotografii s obnaženým či vyzývacím obsahem. Záporně odpovědělo 296 (93%) dotazovaných. Odeslané fotografie posílali častěji chlapci 20 (87%) než dívky 3 (13%).

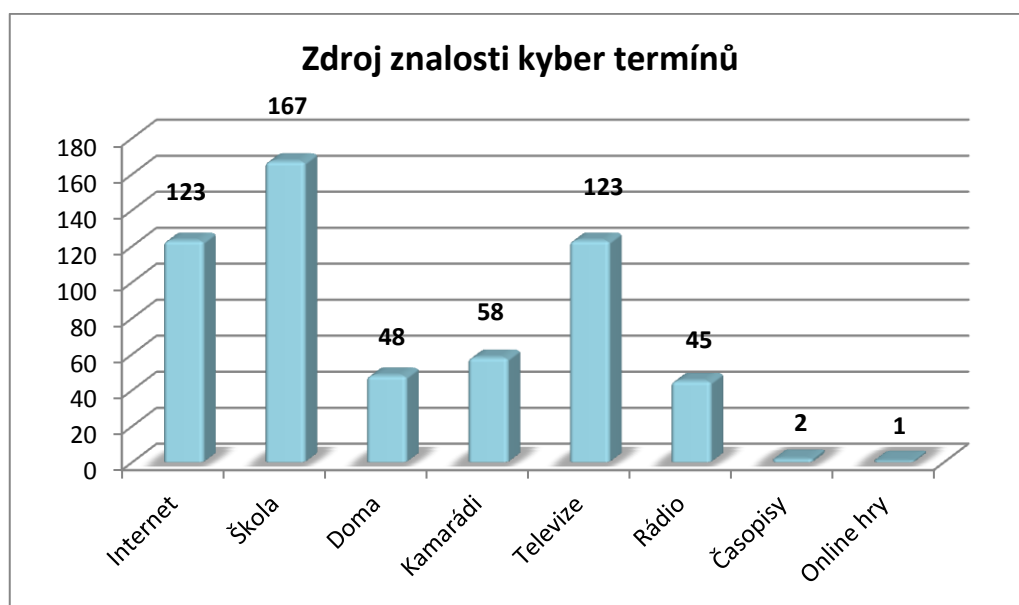
Graf č. 20: Znalost kyber termínů podle školy

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 20 znázorňuje znalost kybernetických termínů (kyberšikana, kybergrooming aj.) podle školy. Tyto termíny zná z celkového počtu respondentů 319 (100%) 211 (66%) respondentů a 108 (34%) nikoliv. Na Základní škole J. Š. Baara se s termíny setkala 24 (89%) respondentů a pouze 3 (11%) ne, v Ledenicích 16 (32%) dotazovaných zná termíny, 34 (68%) nikoliv, v Trhových Svinech 92 (61%) respondentů dopovědělo kladně a 60 (39%) záporně. Na Základní škole Pohůrecká se s termíny setkala 39 (81%) respondentů a 9 (19%) nikoliv. A na Základní škole O. Nedbala se 40 (95%) dotazovaných setkala s termíny a pouze 2 (5%) ne.

Graf č. 21: Zdroj znalosti kyber termínů

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí. Z Grafu č. 21 vyplývá, že nejvíce respondentů 167 (29,45%) se s termíny setkala ve škole, dále na Internetu a v televizi 123 (21,69%), od kamarádů 58 (10,23%), z domova 48 (8,47%) a z rádia

45 (7,94%). V možnosti Jiné doplnili 2 (0,35%) respondenti možnost časopisy a 1 (0,35%) prostřednictvím online her.

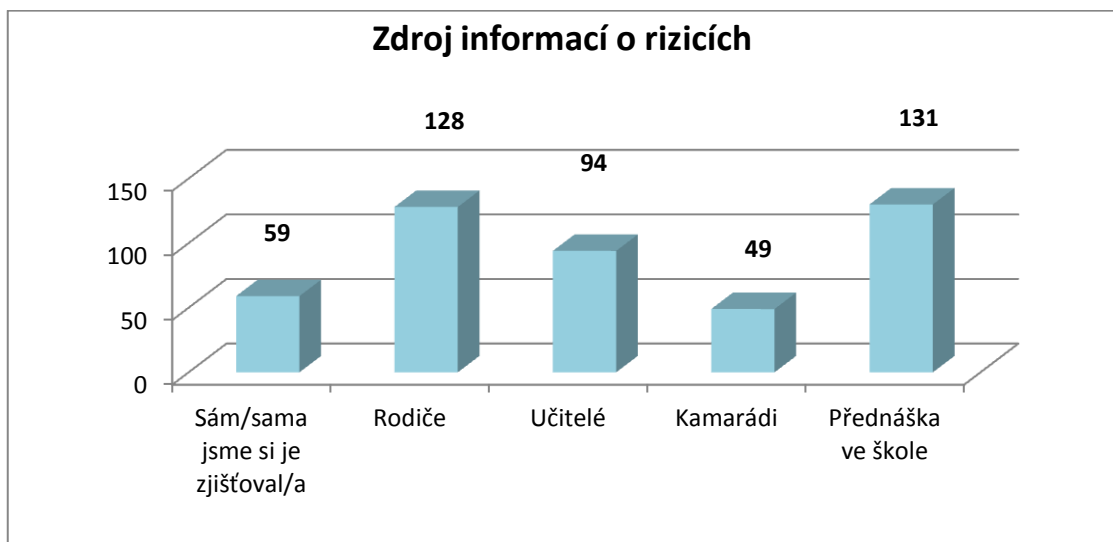
Graf č. 22: Rozhovor ohledně rizik spojených s užíváním sociálních sítí (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 319 (100%) respondentů na otázku: *Hovořil s tebou někdo o možných rizicích spojených s nesprávným užíváním sociálních sítí?* kladně odpovědělo 237 (74%) respondentů a 82 (26%) odpovědělo záporně.

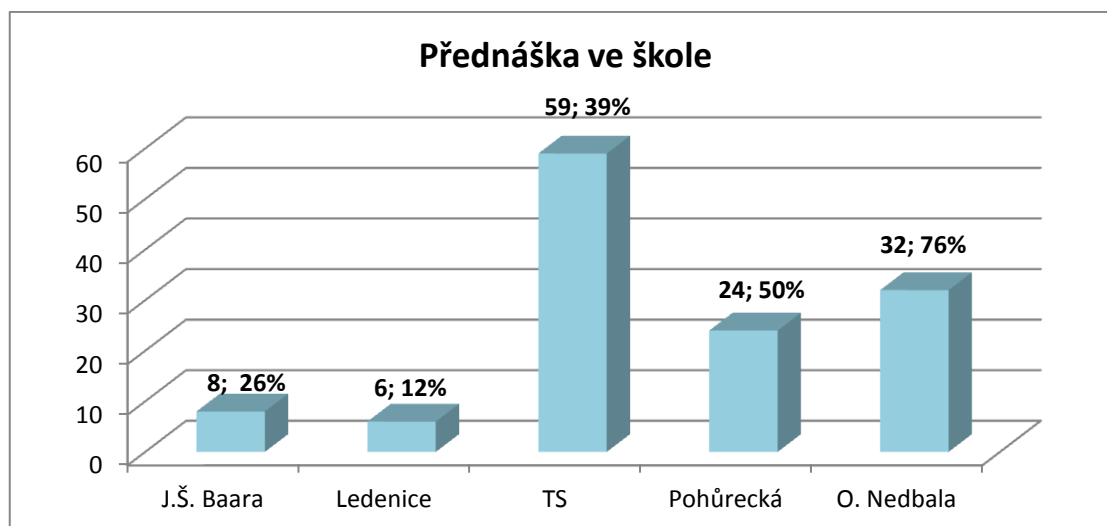
Graf č. 23: Zdroj informací o rizicích spojených s nesprávným užíváním sociálních sítí.

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí. Nejvíce respondentů vybralo variantu přednáška ve škole 131 (28,26%), dále rodiče 128 (27,83%), učitelé 94 (20,46%), samo si informace zjistilo 59 (12,83) respondentů a 49 (10,65%) dotazovaných se informace dozvědělo od kamarádů.

Graf č. 24: Přednáška ve škole (i v % k celkovému počtu respondentů v jednotlivých školách)

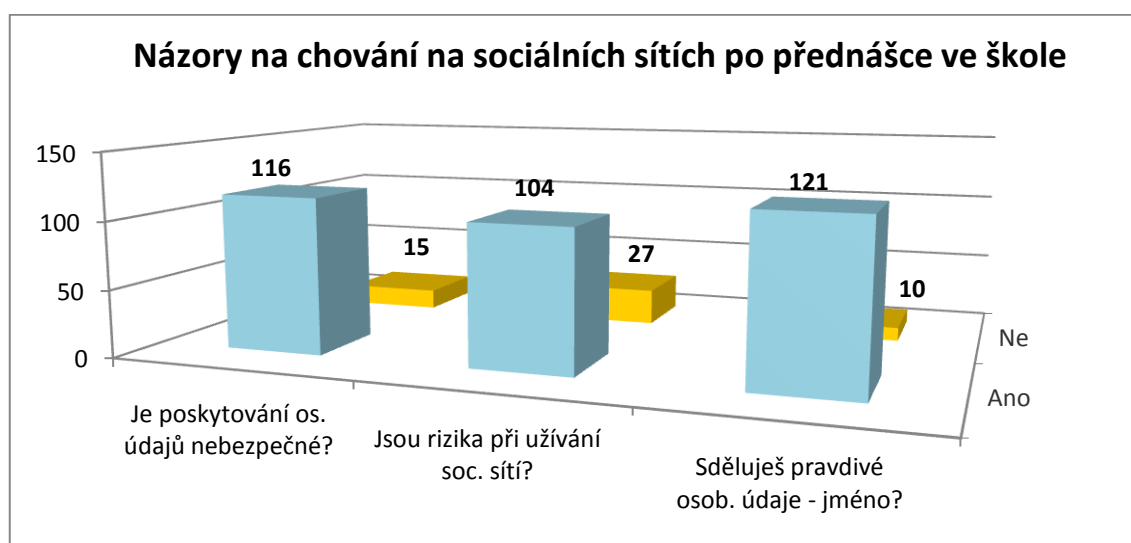
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 24 znázorňuje, ve kterých základních školách byla realizována přednáška na téma sociální sítě a jejich rizika nebo o bezpečnosti na Internetu. Na Základní škole J. Š Baara z celkového počtu 27 dotazovaných odpovědělo 8 (26%) respondentů, že se účastnilo přednášky ve škole, zbylých 19 (74%) ne. Na Základní škole v Ledenicích na tuto otázku odpovědělo 6 (12%) respondentů z celkového počtu 50. Zbylých 46 (88%) respondentů tuto možnost nezvolilo. Na Základní škole v Trhových Svinech si vybralo tuto variantu 59 (39%) respondentů z celkového počtu 152 a 93 (61%) dotazovaných nikoliv. Na Základní škole Pohůrecká vybralo tuto možnost 24 (50%) dotazovaných a stejný počet 24 (50%) si ji nezvolil. Poslední Základní škola O. Nedbala měla procentuálně největší zastoupení odpovědi vzhledem k počtu respondentů na jednotlivých školách. Na přednášku ve škole reagovalo 32 (76%) respondentů a 10 (24%) nikoliv.

Tento graf mohl být zkreslen grafem předchozím (Graf č. 23: Zdroj informací o rizicích spojených s nesprávným užíváním sociálních sítí), jelikož 94 (20,46%) respondentů uvedlo, že získalo informace o rizicích spojených s užíváním sociálních sítí

od učitelů. Nemuselo se tedy jednat o přednášku ve škole, ale např. o besedu, diskuzi na dané téma, eventuálně mohla být diskuze či jiná forma podání informací od vyučujícího pochopena jako přednáška.

Graf č. 25: Názory na chování na sociálních sítích po přednášce ve škole.

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 25 prezentuje názory respondentů na chování na sociálních sítích po absolvování již zmíněné přednášky. Z celkového počtu 131 (100%) respondentů odpovědělo na otázku: *Myslíš si, že poskytování pravdivých údajů na sociálních sítích by mohlo být nebezpečné?* kladně 116 (89%) a záporně 15 (11%) respondentů.

Na otázku: *Myslíš si, že samotné užívání sociálních sítí s sebou nese nějaká rizika?* odpovědělo z celkového počtu 131 (100%) respondentů kladně 104 (79%) a záporně 27 (21%) dotazovaných.

Na otázku: *Sděluješ na sociálních sítích pravdivé osobní údaje?* - *Jméno*. Kladně z celkového počtu 131 (100%) respondentů odpovědělo 121 (92%) a záporně 10 (8%) respondentů.

4.2 Statistické testování hypotéz

První hypotéza byla formulována jako **H1: Uživatelé jsou neinformováni o možnosti zabezpečení osobních údajů.**

K testování hypotézy byla použita data z grafu č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích, z grafu č. 14: Názory na ochranu osobních údajů a rizik při užívání sociálních sítí (konkrétně otázky: *Máš na Facebooku otevřený profil? - může si ho kdokoliv prohlížet? A Myslíš si, že poskytování pravdivých údajů na sociálních sítích by mohlo být nebezpečné?*). Na otázky v dotazníku bylo možné odpovědět „ano“, „ne“. Pro zhodnocení hypotézy byla stanovena hraniční hodnota zastoupení odpovědi „ano“ 60 % jakožto nadpoloviční většina. Daná otázka byla započítána ve prospěch hypotézy, pokud byl výskyt odpovědi „ano“ 60 % nebo více. Četnosti odpovědí byly testovány pomocí chí kvadrát testu. Testovaná nulová hypotéza neboli očekávané četnosti u všech odpovědí byly stanoveny v poměru 60 % „ano“ a 40 % „ne“. Pokud byla dosažená hladina významnosti (p) větší než 0,05 (5 %), znamená to, že počet správných odpovědí na danou otázku odpovídal poměru 60:40 procent, a tudíž potvrzuje stanovenou hypotézu. Pokud byla dosažená hladina významnosti menší než 0,05 (5 %), zjištěný poměr odpovědí se lišil od předpokládaného poměru 60:40 procent, proto nepotvrzuje stanovenou hypotézu. Jestliže mělo větší převahu zastoupení odpovědi „ano“ (tj. více než 60 %), byla daná otázka rovněž započítána ve prospěch studované hypotézy. V opačném případě byla otázka v rozporu se stanovenou hypotézou.

Tabulka č. 1: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích

		Jméno	Věk	Adresa	Název školy	E-mail	ICQ	Profilová fotografie
Pozorované četnosti	ano	273	199	60	138	203	39	229
	ne	18	90	222	145	86	235	53
	celkem	291	289	282	283	289	274	282
	ano (%)	94%	69%	21%	49%	70%	14%	81%
Očekávané četnosti	ano	175	173	169	170	173	164	169
	ne	116	116	113	113	116	110	113
	celkem	291	289	282	283	289	274	282

chí kvadrát
test

p:

< 0,001	0,002	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
---------	-------	--------	--------	--------	--------	--------

Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce č. 1 jsou uvedeny pozorované a očekávané četnosti odpovědí u testovaných dat z grafu č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích. Celkový součet respondentů se liší (čtvrtý řádek *celkem*). Byl ovlivněn tím, že ne všichni respondenti odpověděli na otázku u veškerých typů osobních údajů. U každé ze sedmi kategorií na otázku *Sdělujete na sociálních sítích pravdivé osobní údaje?* byla dosažená hladina významnosti menší než 0,1 %, což je méně než zvolená hladina významnosti 5 %. Znamená to, že pozorované četnosti odpovědí „ano“ a „ne“ se významně lišily od testovaného poměru 60 % a 40 %. U odpovědi zveřejňování jména, věku, e-mailu a profilové fotografie byla více než 60 % zastoupena odpověď „ano“, tyto otázky tedy podporují stanovenou hypotézu, že respondenti nejsou informováni o možnosti zabezpečení osobních údajů. U odpovědi ohledně zveřejňování adresy, názvu školy a ICQ byl zaznamenán více než 40% výskyt odpovědi „ne“, tato otázka tedy mluví proti hypotéze.

Tabulka č. 2: Názor na zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích

		Pozorované četnosti		Očekávané četnosti
Poskytování osobních údajů by mohlo být nebezpečné?	Ano	271	85%	191,4
	Ne	48	15%	127,6
	Celkem	319	100%	319
chí kvadrát test		p:	<0,001	

Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce č. 2 jsou uvedeny pozorované a očekávané četnosti odpovědí u testovaných dat z grafu č. 14: Názory na ochranu osobních údajů a rizik při užívání sociálních sítí (Konkrétně na otázku: *Myslíš si, že poskytování pravdivých údajů na sociálních sítích by mohlo být nebezpečné?*). Výsledek chí kvadrát testu ukazuje, že zastoupení odpovědí není v očekávaném poměru 60 %:40 % – odpověď ano je častější.

Tabulka č. 3: Vliv preventivní přednášky na spravování profilu na sociálních sítích

		Otevřený (všem dostupný) profil		
		Ano	Ne	Celkem
Přednáška	Ano	41	58	99
	Ne	83	39	122
	Celkem	124	97	221
Řádková procenta	Ano	41%	59%	100%
	Ne	68%	32%	100%
	Celkem	56%	44%	100%
chí kvadrát test		p:	<0,001	

Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce č. 3 jsou použita data z grafu č. 14: Názory na ochranu osobních údajů a rizik při užívání sociálních sítí (Konkrétně na otázku: *Máš na Facebooku otevřený profil?*) a z grafu č. 24: Přednáška ve škole. Cílem bylo zjistit, zdali se respondenti, kteří se účastnili přednášky ve škole, chovají na sociálních sítích rozdílně – konkrétně, zda-li

chrání své osobní údaje uzavřeným profilem. V opačném případě, jestli respondenti, jež se přednášky nezúčastnili, mají častěji profil nezabezpečený. Dosažená hladina významnosti $p < 0,001$ vypovídá o existenci rozdílu mezi porovnávanými skupinami. Z tabulky je patrné, že respondentů, kteří byli účastni na přednášce a zároveň odpověděli na otázku, zda-li mají/nemají otevřený profil, bylo 99 (100%). Z nich 41 (41%) dotazovaných otevřený profil má a 58 (59%) nemá. Výraznější rozdíl je pak u respondentů, kteří se neúčastnili přednášky ve škole. Zde má z celkového počtu 122 (100%) respondentů 86 (68%) otevřený profil a 39 (32%) uzavřený profil. Z výsledků je zřetelné, že preventivní přednáška ve škole má značný vliv na chování žáků na Internetu, konkrétně na sociálních sítích.

Z výše zpracovaných výsledků byla hypotéza **H1: Uživatelé jsou neinformováni o možnosti zabezpečení osobních údajů** potvrzena.

K testování druhé hypotézy H2: Uživatelé nespatřují nebezpečí v užívání sociálních sítí byla použita data z grafu č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích, z grafu č. 18: Kontakt a schůzka s neznámou osobou, z grafu č. 14: Názory na ochranu osobních údajů a rizik při užívání sociálních sítí (konkrétně otázku: *Máš na Facebooku otevřený profil? - může si ho kdokoliv prohlížet?*) a z grafu č. 15: Urážlivý obsah na sociálních sítích. Na otázky v dotazníku bylo možné odpovědět „ano“, „ne“. Pro zhodnocení hypotézy byla stanovena hraniční hodnota zastoupení odpovědi „ano“ 1/3 (33,33%) jakožto hodnota, jež ukazuje na riziko a nebezpečí v užívání sociálních sítí. Daná otázka byla započítána ve prospěch hypotézy, pokud byl výskyt odpovědi „ano“ 33,33% nebo víceprocentní. Četnosti odpovědí byly testovány pomocí chí kvadrát testu. Testovaná nulová hypotéza neboli očekávané četnosti u všech odpovědí tedy byly stanoveny v poměru 33,33% „ano“ a 66,67% „ne“. Pokud byla dosažená hladina významnosti (p) větší než 0,05 (5 %), znamená to, že počet správných

odpovědi na danou otázku odpovídal poměru 1/3 : 2/3, a tudíž potvrzuje stanovenou hypotézu. Pokud byla dosažená hladina významnosti menší než 0,05 (5 %), zjištěný poměr odpovědí se lišil od předpokládaného poměru 1/3 : 2/3, proto nepotvrzuje stanovenou hypotézu. Jestliže mělo větší převahu zastoupení odpovědi „ano“ (tj. více než 33,33%), byla daná otázka rovněž započítána ve prospěch studované hypotézy. V opačném případě byla otázka v rozporu se stanovenou hypotézou.

Data z grafu č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích jsou zpracována v tabulce č. 1: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích. Data z grafu č. 14: Názory na ochranu osobních údajů a rizik při užívání sociálních sítí (konkrétně otázku: *Máš na Facebooku otevřený profil?* - může si ho kdokoliv prohlížet?) jsou v tabulce č. 3: Vliv preventivní přednášky na spravování profilu na sociálních sítích.

Tabulka č. 4: Kontakt s neznámou osobou

		Pozorované četnosti		Očekávané četnosti
Kontakt	Ano	172	54%	106
	Ne	147	46%	213
	Celkem	319	100%	319
chí kvadrát test		p<0,001		

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku: *Jsi v kontaktu s nějakou osobou, kterou znáš jen z nějaké sociální sítě, z chatu, ICQ?* ze 319 (100%) respondentů kladně odpovědělo 172 (54%) a záporně 147 (46%). Z kladné odpovědi (172) bylo 95 (51%) chlapců a 77 (47%) dívek.

Pravděpodobnost platnosti H_0 je menší než 0,1 %, to znamená, že bylo prokázáno, že se jedná o víc než 1/3 riziko.

Tabulka č. 5: Vliv pohlaví na kontakt s neznámou osobou

		Kontakt		
		Ano	Ne	Celkem
Pohlaví	Chlapec	95	90	185
	Dívka	77	57	134
	Celkem	172	147	319
Řádková procenta	Chlapec	51%	49%	100%
	Dívka	57%	43%	100%
	Celkem	54%	46%	100%
chí kvadrát test		p:	0,28	

Zdroj: Vlastní výzkum

Detailněji mě zajímalo, zda-li pohlaví ovlivňuje rozhodování, jestli respondenti jsou/nejsou v kontaktu s osobou, kterou znají jen z Internetu. Dosažená hladina významnosti je vyšší než 0,05 (5%), to znamená, že platí H_0 : pohlaví neovlivňuje skutečnost, zda-li jsou respondenti v kontaktu s neznámou osobou, kterou znají jen z Internetu.

Tabulka č. 6: Schůzka s neznámou osobou

		Pozorované četnosti		Očekávané četnosti
Schůzka	Ano	102	32%	106
	Ne	217	68%	213
	Celkem	319	100%	319
chí kvadrát test		p=0,61		

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku: *Kdyby se s tebou chtěla sejít osoba, se kterou by si se spřátelil/a jen přes Internet, šel/šla bys s ní na schůzku?* Kladně odpovědělo 102 (32%) a záporně 217 (68%) respondentů.

Pravděpodobnost platnosti H_0 je víc než 5 %. Z toho vyplývá, že respondentů, kteří nehledí na nebezpečí a šli by na schůzku, je 1/3.

Tabulka č. 7: Vliv pohlaví na schůzku s neznámou osobou

		Schůzka		
		Ano	Ne	Celkem
Pohlaví	Chlapec	67	118	185
	Dívka	35	99	134
	Celkem	102	217	319
Řádková procenta	Chlapec	36%	64%	100%
	Dívka	26%	74%	100%
	Celkem	32%	68%	100%
chí kvadrát test	p:	0,056		

Zdroj: Vlastní výzkum

Stejně jako u kontaktu s neznámou osobou mě podrobněji zajímalo, zda-li pohlaví ovlivňuje rozhodování, jestli respondenti jdou/nejdou na schůzku s osobou, kterou znají jen z Internetu. Přísně statisticky vzato je hladina významnosti 5,6% vyšší než hranice 5 %, ale zdá se dostačující. Proto lze říci, že se dívky a chlapci v odpovědích liší. Tudíž pohlaví ovlivňuje skutečnost, jestli respondenti jdou na schůzku s neznámou osobou, kterou znají jen z Internetu. Na schůzku by šli častěji chlapci (36%), než dívky (26%).

Z výše zpracovaných výsledků byla hypotéza **H2: Uživatelé nespatřují nebezpečí v užívání sociálních sítí** potvrzena.

5 DISKUZE

V mé diplomové práci jsme se snažila přiblížit problematiku užívání sociálních sítí u dětí staršího školního věku. Jedná se totiž o uživatele, kteří mají i v poměrně nízkém věku se sociálními sítěmi určitou zkušenost. Souhlasím s tvrzením autora Fišera, který uvedl v jednom internetovém článku, že dnešní mladiství se díky novým technologiím a možnostem rychle stávají pokročilými a vynalézavými webovými uživateli, jež jsou si vědomi i určitých nebezpečí (43).

Primární snahou bylo provést srovnání v chování žáků na sociálních sítích v základních školách v Českých Budějovicích a v menších školách mimo České Budějovice. Záměrně tak byly vybírány základní školy. Domnívala jsem se, že žáci, kteří žijí v Českých Budějovicích, nebo tam navštěvují základní školu, budou více informováni než děti žijící v menším městě. Do výzkumu byla vybrána i dvě gymnázia, ale ani jedno se nakonec do výzkumného šetření nezapojilo. Dle výsledků zpracovaných v *grafu č. 23: Zdroj informací o rizicích spojená s nesprávným užíváním sociálních sítích*, je patrné, že informace ohledně rizik spojených s nesprávným užíváním sociálních sítí mají respondenti z přednášky ve škole 131 (28,26%), dále od rodičů 128 (27,83%), učitelů 94 (20,46%), samo si informace zjistilo 59 (12,83) respondentů a 49 (10,65%) dotazovaných se informace dozvědělo od kamarádů. Je patrné, že škola má v tomto ohledu velký vliv. Opomenutý nemůže být ani samotný přístup vyučujících a vedení školy. Dále mě zajímalo, na jakých školách byla daná přednáška uskutečněna. *Graf č. 24: Přednáška ve škole* znázorňuje, ve kterých základních školách byla realizována přednáška na téma sociální sítě a jejich rizika nebo o bezpečnosti na Internetu. Zde jsem chtěla zjistit, zda-li budějovické základní školy budou v tomto směru aktivnější. Nejlépe byli informováni respondenti Základní školy O. Nedbala. Kladně odpovědělo 32 (76%) respondentů a 10 (24%) záporně. Na Základní škole Pohůrecká si vybralo tuto možnost 24 (50%) dotazovaných a stejný počet 24 (50%) si ji nezvolil. Na Základní škole J. Š. Baara z celkového počtu 27 dotazovaných odpovědělo 8 (26%) respondentů, že se účastnilo přednášky ve škole, zbylých 19 (74%)

ne. Ostatní respondenti ze škol, které se nenacházejí v Českých Budějovicích, volili odpovědi následovně: na Základní škole v Trhových Svinech kladně odpovědělo 59 (39%) respondentů z celkového počtu 152 a 93 (61%) záporně. Na Základní škole v Ledenicích na tuto otázku odpovědělo 6 (12%) respondentů z celkového počtu 50. Zbylých 46 (88%) respondentů tuto možnost nezvolilo. Nedá se proto stanovit, že žáci budějovických škol jsou v tomto směru informovanější a obeznamenější (ohledně rizik spojených s užíváním sociálních sítí). Jelikož 94 (20,46%) respondentů v předchozím grafu uvedlo, že získalo informace od učitelů, nemuselo se tedy jednat o přednášku ve škole, ale např. o besedu, diskuzi na dané téma, eventuálně mohla být diskuze či jiná forma podání informací od vyučujícího mohla tak být pochopena jako přednáška. Závěrem by se dalo říci, že žáci z Českých Budějovic by mohli být informovanější, ale daná teze by se musela více rozpracovat a statisticky podložit.

Ze získaných dat mě zaujal graf č. 8: *Nejčastější místo k používání Internetu*, kdy respondenti zpravidla odpovídali, že Internet používají doma a ve škole. I když nejde o nic neobvyklého, tak 84 (15,47%) respondentů používá Internet v mobilním telefonu. Domnívám se, že Internet v mobilu pro žáky základních škol je velký nadstandart. Otázkou zůstává, zda-li ho skutečně potřebují nebo ho jednoduše využívají v rámci novějšího modelu mobilního telefonu. Je vhodné, aby děti byly stále online? Například o vyučování, venku s kamarády, doma na počítači? Často na ulicích, v parku, v MHD slýchám větu od dospívajících začínající slovy: *Viděl/a jsi na Facebooku ... Včera jsem našel/a na Facebooku ... On/ona to dal/a na Facebook ... Uvidíme se večer na Facebooku ... aj.* Děti a mladiství jsou zavaleni neustálým přísunem informací jak ze školy, od rodičů, z televize, Internetu, z médií, tak od vrstevníků. Je na ně vyvíjen tlak, že musí stále být v kontaktu a vědět co se děje. K tomu jim, jako jednoduchá forma přísunu informací, slouží sociální sítě, které člověk prostě „*musí mít*“. Vraťme se ale k mobilním telefonům. Mobilní telefony slouží spíše častěji jako fotoaparát, videokamera nebo počítač s přístupem na Internet. Díky novým technologiím není problém cokoli vyfotit, natočit a ihned sdílet na Internetu. Díky této možnosti se objevuje na Internetu, zejména na sociálních sítích mnoho nelegálního nebo nevyžádaného obsahu. S ním se z celkového počtu 319 (100%) respondentů setkala více

než polovina 182 (57%) respondentů, 137 (43%) dotazovaných nikoliv nebo ho za něj nepovažovali (znázorněno v *grafu č. 15: Urážlivý obsah na sociálních sítích*). Zajisté se jedná o velké zastoupení respondentů s touto zkušeností. Dále mě zajímala konkrétní forma nevhodného či urážlivého obsahu. Z dotazníkového šetření plyne, že nejvíce jsou zastoupeny nadávky, s nimiž se setkalo 137 (21,75%) dotazovaných. Dále jsou to pomluvy 116 (18,41%) a posmívání 99 (15,71%), upravované fotografie kamarádů nebo známých 93 (14,76%), zesměšňování 70 (11,11%), nevhodná videa kamarádů nebo známých 45 (7,14%) a nevhodný obsah jednotlivých skupin 31 (4,92%). Šikana a vydírání jsou téměř shodné. Se šikanou se setkalo 19 (3,02%) a s vydíráním 18 (2,86%) dotazovaných. V možnosti Jiné po jedné respondenti doplnili formy upravování jiných profilů a rasismus. Procentuálně se u každé odpovědi jedná o 0,16% (*Graf č. 16: Konkrétní formy nevhodného či urážlivého obsahu*). S nevhodným obsahem na Internetu úzce souvisí nově vzniklé fenomény patologického chování, a to kyberšikana a sexting. Média upozorňují na natočená zesměšňující videa žáků, ale i vyučujících, která jsou následně zveřejněna. Nedávno to bylo video, kdy starší dívka slovně napadala a vyhrožovala mladší dívce. Debata se vedla okolo Facebooku. K tomu přihlížely další tři dívky a útočníci slovně podporovaly. Vše natáčel chlapec, který agresorku vyzýval, aby použila fyzického násilí. Incident se odehrával před budovou školy. Oběti se nikdo nezastal a nakonec při pokusu o útěk ji agresorka fyzicky napadla a dotyčná skončila na zemi v trávě pod schody školy. Zbylé přihlížející publikum tleskalo útočníci. Toto video, podobně jako několik jiných, se dostalo do televizního večerního zpravodajství poukazující na zprávy o stavu dnešní generace. Před zhlédnutím tohoto videa v televizi jsme ho už dva měsíce předtím měla možnost zhlédnout na Facebooku. Dalším případem je video, které je velmi známe, v němž se partička žáků shlukla okolo vyučujícího, který je káral, a dali mu na hlavu odpadkový koš. Rovněž tento konflikt měl velký úspěch u přihlížejících. Také toto video bylo prodiskutováno v médiích. Otázkou však zůstává, jak naložit se snímky, které se do televize nedostanou? Kde útočníci nebudou potrestáni a oběť bude dále pod neustálým tlakem?

Autor článku, který byl zveřejněn 27. 4. 2012, s názvem Obětí kyberšikany je téměř 60 procent českých teenagerů, hovoří o aktuální situaci v České republice. Vyplývá to z průzkumu Centra prevence rizikové virtuální komunikace Univerzity Palackého v Olomouci. Výzkum se konal na konci loňského roku (2011) a zapojilo se do něj 10 830 respondentů ve věku od 11 do 17 let. Mezi monitorované jevy patřily například kyberšikana, sexting nebo sdílení osobních údajů na internetu. "Výzkum ukázal, že s některou z forem či projevů kyberšikany se setkala bezmála 57% českých dětí," řekla Právu mluvčí projektu E-bezpečí Eva Votrubová. Nejčastěji se děti loni staly při kyberšikaně oběťmi ponižování, urážení a ztrapňování. "Tyto formy agrese zažilo více než 31% respondentů. O necelých 10% dětí méně se pak v roli oběti setkalo s kyberšikanou prostřednictvím mobilních telefonů, kdy je útočník obtěžoval prozváněním," konstatovala Votrubová. Při výzkumu se také zjišťovalo, u koho by děti v případě, že by se staly oběťmi kyberšikany, hledaly pomoc. "Bohužel asi 17% dětí uvedlo, že by se s žádným projevem kyberšikany nesvěřilo rodičům," konstatovala mluvčí (45).

Stejně tak i mě zajímalo, co by respondenti dělali, kdyby je někdo tímto způsobem urážel (*Graf č. 17: Reakce na nevhodný či urážlivý obsah*). U této otázky mohli respondenti zvolit více odpovědí. Nejvíce respondentů si zvolilo možnost zablokování osoby, konkrétně 197 (36,75%) respondentů. Dále by 106 (19,78%) nahlásilo nevhodný obsah, 82 (15,30%) respondentů by danou skutečnost sdělilo rodičům, 54 (10,07%) by si vymazalo profil na sociální síti a stejný počet dotazovaných by nedělalo nic a 25 (4,66%) by hledalo odbornou pomoc. Zde jsme se domnívala, že možnost odpovědi - sdělil bych to rodičům - bude mnohem více zastoupena. Stále považuji rodinu jako primární skupinu a zdroj informací a předaných zkušeností. Bohužel se od tohoto modelu trvale vzdalujeme.

Možnost zablokování osoby a nahlášení nevhodného obsahu jsou funkce, které jsou součástí sociální sítě Facebook. Stačí jen pár kliků a nevhodná osoba je zablokována. Nahlášení nevhodného obsahu je u každé fotografie, videa či příspěvku. Vyskočí tabulka: Týká se tato fotka vás nebo vašeho přítele? S možnostmi: a) Tato

fotka, na které jsem, se mně nelíbí, b) Obtěžuje mě, c) Obtěžuje to mého přítele. Další kategorie: Ne, tato fotka se týká něčeho jiného: a) Nevyžádaný nebo podvodný obsah, b) Nahota nebo pornografie, c) Grafické znázornění násilí, d) Projev nebo symbol nenávisti, e) Užívání nepovolených drog, f) Zabezpečení účtu mého přítele by mohlo být ohroženo nebo narušeno. Nebo poslední shrnující možnost, že se fotografie/video týká osobního duševního vlastnictví. Po odeslání se informuje Centrum bezpečnosti a situaci vyhodnotí. Poměrně mě překvapilo, že 54 (10,07%) respondentů by nedělalo nic.

Hovořili jsme o tom, že s nevhodným obsahem na Internetu úzce souvisí nově vzniklé fenomény patologického chování a to kyberšikana a sexting. Nyní bych se zaměřila na sexting. Výraz sexting je složeninou vzniklou ze slov sex a textování, což je elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem (25).

Dále upoutalo moji pozornost, kolik respondentů má zkušenost s posláním vlastní obnažené či vyzývavé fotografie osobě, kterou zná jen z Internetu (*graf č. 19: Zaslání obnažené či vyzývavé fotografie neznámé osobě*). Z celkového počtu 319 (100%) respondentů 23 (7%) poslalo neznámé osobě, kterou znali jen z Internetu, vlastní fotografii s obnaženým či vyzývacím obsahem. Záporně odpovědělo 296 (93%) dotazovaných. Odeslané fotografie posílali častěji chlapci 20 (87 než dívky 3 (13%).

Článek z Lidových novin s názvem Pachatelům znásilnění nahrává Facebook, hovoří o tom, že neblahou roli v počtu znásilnění sehrává podle policie širší využívání sociálních sítí a také „celospolečenské uvolnění mravů.“ Právě sociální sítě typu Facebooku představují poměrně nový způsob pro komunikaci mezi pachatelem a potencionální obětí.“ (54). Stejně i tak bulvární média mají potřebu se vyjádřit k nebezpečím v oblasti užívání sociálních sítí. V článku Rande z Facebooku časopisu Blesk popisuje případ mladé dívky (16 let) z Berlína, která se přes Facebook seznámila s neznámým chlapcem (20 let). Vše začalo nevinným flirtem, jež se vyvinul přes touhu se osobně setkat. Následovná schůzka skončila pro mladou dívku smrtí (56). Případ byl velmi medializován a bulvární tisk ho „prozkoumala“ ze všech směrů.

V dotazníkovém šetření jsme se zabývala otázkou kolik respondentů je v kontaktu s neznámou osobou a kolik z nich by šlo s ní na schůzku (*graf č. 18: Kontakt a schůzka s neznámou osobou*). Z celkového počtu 319 (100%) respondentů je v kontaktu 172 (54%) respondentu a 147 (46%) nikoliv. Z pozitivní odpovědi (172) bylo 95 (51%) chlapců a 77 (47%) dívek. Statisticky zpracováno v *tabulce č. 4: Kontakt s neznámou osobou*, bylo prokázáno, že se jedná o víc než 1/3 riziko (po předchozím svolení hraniční hodnoty zastoupení odpovědí „ano“ 1/3 (33,33%) - jakožto hodnota, která ukazuje na riziko a nebezpečí v užívání sociálních sítí). Stejně i tak na druhou otázku: *Kdyby se s tebou chtěla sejít osoba, se kterou by si se spřátelil/a jen přes Internet, šel/šla bys s ní na schůzku?* Z celkového počtu 319 (100%) respondentů kladně odpovědělo 102 (32%) a 217 (68%) respondentů záporně. Z pozitivní odpovědi (102) bylo 67 (65%) chlapců a 35 (35%) dívek. Statisticky zpracováno v *tabulce č. 6: Schůzka s neznámou osobou*, bylo prokázáno, že respondentů, kteří nehledí na nebezpečí a šli by na schůzku, je 1/3.

Domnívám se, že se jedná o velké riziko. Například z pohledu možných dalších patologických fenoménů jako je kybergrooming - označuje se tím chování za jinou osobu s cílem vylákat a domluvit si schůzku s nezletilým za účelem jeho sexuálního obtěžování či pohlavního zneužití (25) nebo cyberstalking - pronásledování, slídění nebo stíhání přátel oběti prostřednictvím internetových komunikačních prostředků zahrnuje opakované zasílání výhružných zpráv, včetně vydírání. (1). Není pak pro útočníka nic lehčího, než si důkladně prohlédnout (většinou otevřený) profil uživatele, získat potřebné údaje jako je jméno, telefon, adresa bydliště, školy, informace o volnočasových aktivitách (např. veřejné vzkazy na zdi - „... dneska nám odpadl tělocvik, tak půjdeme tam a tam ...“) a následně provést svůj záměr. *Graf č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích a tabulka č. 1* poukazuje na neopatrnost při poskytování osobních údajů.

Podle mého názoru se jedná o závažný problém, který se týká nejenom dětí, jež navštěvují druhý stupeň základní školy, jako respondenti, ale také mladších dětí. Mám

osobní zkušenost s tím, že si šestiletá dívka pomocí svých starších sester založila profil na Facebooku, který byl otevřený a plný fotografií. Dívka uměla jen pár písmenek, aby se podepsala, do vyhledávače napsala slovo „FEJS“ a dostala se tak na svůj profil. Ačkoliv byla situace poněkud komická, připadala mi velmi nebezpečná. Proto jsem o tom hovořila s jejími rodiči, kteří o zřízení profilu neměli ani tušení. Následně jí přístup na Facebook zakázali.

Domnívám se, že klíčem k úspěchu je otevřený vztah dítěte s rodičem, zájem o dítě kde tráví volný čas, s kým. Proč jsou pro něj důležité sociální sítě a obeznámit ho s tím, jak se chovat ve virtuálním světě. Jaké nástrahy na něj mohou být nachystány a na co si dát obzvlášť pozor. Pokud se o uvedené budou rodiče snažit, nebude mít dítě problém za nimi přijít s prosbou o pomoc. Bude-li se dít tato forma prevence již v rodině, dovolím si tvrdit, že děti budou informovanější a obezřetnější v chování na Internetu.

Závěrem diskuze bych shrnula výsledky dotazníkového šetření. V rámci diplomové práce byly stanoveny dvě hypotézy.

H1: Uživatelé jsou neinformováni o možnosti zabezpečení osobních údajů.

Z grafu č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích zveřejňuje vlastní jméno 94% respondentů, věk 69%, adresu 21%, název školy 49%, E-mail 70%, ICQ 14% a profilovou fotografii 81% respondentů. Z toho vyplývá, že **většina respondentů sděluje pravdivé osobní údaje na sociálních sítích**. Stejně tak dané tvrzení potvrdilo i statistické měření hypotéz v tabulce č. 1: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích.

Z grafu č. 25 Názory na chování na sociálních sítích **po přednášce ve škole** vyplývá, že respondenti jsou **obeznámeni s riziky** (79%) nebo jsou si jich vědomi. Domnívají se, že **poskytování osobních údajů by mohlo být nebezpečné** (89%), a přesto z nich (kteří odpověděli kladně na předchozí otázky) **92% poskytuje právě**

jméno na sociálních sítích. Domnívám se tedy, že preventivní přednáška má vliv na následovné chování respondentů na sociálních sítích. V tabulce č. 3: Vliv preventivní přednášky na spravování profilu na sociálních sítích je názorné srovnání s žáky, kteří se přednášky neúčastnili. Z nich má otevřený profil 83 (68%) respondentů, oproti tomu u respondentů, kteří na přednášce byli, má otevřený profil jen 41 (41%) dotazovaných.

Z grafu č. 14: Názory na ochranu osobních údajů a rizik při užívání sociálních sítí plyne, že **i přes vědomí rizik a nebezpečí při poskytování osobních údajů má skoro polovina respondentů otevřený profil na Facebooku - konkrétně 138 (42%).** A přesto **250 (87%) respondentů si myslí/ví, že je možné upravovat zabezpečení profilu** na Facebooku (jakožto sociální síť navštěvovanou 288 respondenty, procentuálně 51,25%).

Ze statisticky zpracovaných výsledků byla hypotéza **H1: Uživatelé jsou neinformováni o možnosti zabezpečení osobních údajů** potvrzena.

H2: Uživatelé nespatřují nebezpečí v užívání sociálních sítí.

Stejně jako u H1 z grafu č. 13: Zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích a tabulky č. 1 vyplývá, že **většina respondentů sděluje pravdivé osobní údaje na sociálních sítích.** Z grafu č. 14 vyplývá, že **skoro polovina respondentů má otevřený profil na Facebooku - konkrétně 138 (42%).** Z grafu č. 18 je patrné, že **127 (54%) respondentů je v kontaktu s osobou, kterou znají jen z Internetu, z toho 102 (32%) by s ní šlo i na schůzku.** Statisticky bylo potvrzeno (tabulka č. 4 a 6), že se jedná o 1/3 riziko. Stanovená hraniční hodnota zastoupení odpovědí „ano“ 1/3 (33,33%) byla zvolena jakožto hodnota, jež ukazuje na riziko a nebezpečí v užívání sociálních sítí. Obnaženou či vyzývavou fotografií neznámé osobě zaslalo **23 (7%)** dotazovaných. S nevhodným a urážlivým obsahem se setkalo **182 (52%)** dotazovaných a přesto **54 (10,07%) by s tím nedělalo nic.**

Ze statisticky zpracovaných výsledků byla hypotéza **H2: Uživatelé nespátřují nebezpečí v užívání sociálních sítí** potvrzena.

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit rizika spojená s užíváním sociálních sítí u dětí staršího školního věku. Mezi nejčastější rizika patřilo, podle výše prezentovaných výsledků, zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích, setkání se s nevhodným či urážlivým obsahem na Internetu, kontakt s neznámou osobou a následná schůzka s ní.

6 ZÁVĚR

V současné době jsou sociální sítě žádaným komunikačním médiem nejen u dospělých, ale také u dětí a dospívajících. Sociální sítě umožňují realizovat řadu zajímavých činností, lze je využít k zábavě, vzdělávání a hlavně v komunikaci s přáteli. Problémem se stává skutečnost, že sociální sítě nevyužívají pouze dospělí. Právě zde je možná spatřit riziko u dětí a mladistvých, které jednoznačně převyšuje pozitiva sociálních sítí. Často si neuvědomují nebezpečnost virtuálního prostředí. Specifické formy internetové komunikace mohou být pro ně reálnou hrozbou, jelikož neočekávají takové chování a většinou se s ním v životě nikdy nesetkaly.

V rámci diplomové práce bylo provedeno výzkumné kvantitativní šetření, které bylo uskutečněno prostřednictvím elektronického dotazníku s žáky druhého stupně na pěti vybraných základních školách. Konkrétně se jednalo o Základní školu Trhové Svině, Ledenice, Pohůreckou, Nová (detašované pracoviště J. Š. Baara) a Otakara Nedbala.

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit rizika spojená s užíváním sociálních sítí u dětí staršího školního věku. Mezi nejčastější rizika patřilo zveřejňování osobních údajů na sociálních sítích, setkání se s nevhodným či urážlivým obsahem na Internetu, kontakt s neznámou osobou a následná schůzka s ní.

Byly stanoveny 2 hypotézy: H1: Uživatelé jsou neinformováni o možnosti zabezpečení osobních údajů a H2: Uživatelé nespátřují nebezpečí v užívání sociálních sítí. Výsledky jsou zpracovány do grafů s následným statistickým shrnutím pomocí programu MS Excel. Prostřednictvím statistického testování hypotéz byly obě hypotézy potvrzeny.

Výsledky práce využijí zejména specialisté zabývající se touto problematikou, dále odborníci pracující s mladistvými, v neposlední řadě také samotní rodiče dětí, kteří mají obavu či nejistotu v chování svého dítěte na Internetu. Dále mohou být využity pro další výzkumné šetření a pro realizaci nových aktivit v dané oblasti.

7 KLÍČOVÁ SLOVA

KYBERŠIKANA

SOCIÁLNÍ SÍTĚ

ŠKOLA

RIZIKO ZNEUŽITÍ

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie:

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
2. DĚDIČEK, D. *Facebook jednoduše*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-3196-1.
3. DEVITO, J. A. *Základy mezilidské komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-7169-988-8.
4. FORMÁČKOVÁ, M. - ZENDELOVÁ, M. *Vysoká škola bontonu*. 3. vyd. Praha: XYZ, 2011. ISBN: 80-86864-61-8.
5. HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7.
6. HORSKÁ, B. - LÁSKOVÁ, A. - PTÁČEK, L. *Internet jako cesta pomoci*. 1. vyd. Praha: SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-034-6.
7. HUBÍK, S. *Hypotéza*. 1.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. ISBN 80-7040-842-1.

8. JIROVSKÝ, V. *Kybernetická kriminalita*. 1. vyd. Praha: Grada publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1561-2.
9. KOZLOVÁ, L. - KUBELOVÁ, V. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008. ISBN 978-80-7394-112-3.
10. KULHÁNKOVÁ, H. - ČÁMEK, J. *Fenomén Facebook*. 1. vyd. Kladno: BigOak, 2010. ISBN 978-80-904764-0-0.
11. LEI, T. HUAN, L. *Leveraging social media networks for classification*. Arizona State University, USA, 2011.
12. LEVY, P. *Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace"*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0109-5.
13. MAX, H. - RAY, T. *Skype kompletní průvodce*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2123-1.
14. NEGROPONTE, N. *Digitální svět*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2007. ISBN 80-7261-046-5.

15. OLIVER, D. *Internet. Pět set rad, tipů a technik*. 1. vyd. Praha: Slovart, s. r. o., 2008. ISBN 978-80-7391-148-8.
16. ORVIN, G. H. *Dospívání. Kniha pro rodiče*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, s.r.o., 2001. ISBN 80-247-0124-3.
17. POKORNÝ, J. *Diplomová práce, příležitost k seberealizaci*. 1. vyd. Brno: CERM, 2004. ISBN 80-85867-59-1.
18. PUNCH, K. F. *Základy kvantitativního šetření*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
19. PROKE, J. *Člověk a počítač, aneb, Svítání digitální kultury*. 1. vyd. Tišnov: Sursum, 2002. ISBN 80-85799-82-0.
20. RYBKA, M. - MALÝ, O. *Jak komunikovat elektronicky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0208-8.
21. RODGERS, V. *Kyberšikana*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
22. ŘÍČAN, P. *Cesta životem. Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.

23. STŘÍHAVKA, M. *Vaše bezpečnost a anonymita na Internetu*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2001. ISBN 80-7226-586-5.

24. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Komunikace mezi rodičem a dítětem: styly a techniky komunikace, komunikace rodiče ve vztahu k dítěti, vývojová období dítěte, komunikace v náročných situacích*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2698-4.

25. VAŠUTOVÁ, M. *Proměny šikany ve světě nových médií*. 1. vyd. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.

26. VYBÍRAL, Z. Výzkum disinhibice u mladých uživatelů chatu. In: *Děti, mládež a rodin.: Barrister&Principal*. Brno: Plaňava, I., Pilát, M, 2002. s. 275 – 288. ISBN 80-86598-36-5.

27. ZEMAN, V. *Psychologie na internetu*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, 2001. ISBN 80-7083-493-5.

28. ŽEMLIČKA, M. *Email, chat, sms*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2003. ISBN 80-7226-928-3.

Zákony a vyhlášky:

29. Zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, §4, odst. 1. Sbírka zákonů 2000.

Elektronické zdroje:

30. Badoo - sociální síť, seznamka. In. *Zdarma.org* . [online]. 2008 [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.zdarma.org/1225-badoo-socialni-sit-seznamka/>.

31. BALDUZZI, M. Online Social Networking and Addiction. In. *webofknowledge.com*. [online]. 2011 [cit. 3. 3. 2012]. Dostupné z: http://apps.webofknowledge.com/full_record.do?product=WOS&search_mode=GeneralSearch&qid=13&SID=S25HJMn2PfkGlg9L@jJ&page=1&doc=4.

32. Bezpečná komunikace a rodič - jak mohu pomoci? In. *E-Bezpečí.cz*. [online]. 2009 [cit. 27. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/191-163>.

33. BURDOVÁ, K. Netholismus. In. *KIKS* [online]. 20. 5. 2011 [cit. 10. 1. 2012]. Dostupné z: <http://kisk.phil.muni.cz/wiki/Netholismus>.

34. Co je kyberšikana. In: *E-bezpeci.cz* [online]. 22. 5. 2009 [cit. 20. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/17-cojekyllbersikana>.

35. Co je stalking. In. *E-bezpeci.cz* [online]. 23. 5. 2009 [cit. 28. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/66-23>.

36. CLAIREFEN. Citáty o Facebooku a jiné. In. *Clairefentlydots.blog.cz* [online]. 2011 [cit. 22. 4. 2012]. Dostupné z: <http://clairefentlydots.blog.cz/1109/citaty-o-facebooku-a-jine>.
37. DOČEKAL, D. Komentář: Facebook. In. *Lupa.cz*. [online]. 18. 11. 2009 [cit. 17. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/komentar-facebook-ma-2-miliony-ceskych-uzivatelu/>.
38. DOČEKAL, D. Tři miliony českých aktivních uživatelů na Facebooku, hranice prolomena. In. *Pooh.cz*. [online]. 30. 1. 2011 [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.pooh.cz/pooh/a.asp?a=2016834>
39. FACEBOOK. Centrum bezpečnosti. In. *Facebook.com*. [online]. 2011 [cit. 17. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/safety/community/>.
40. FACEBOOK. User stories. In. *Facebook.com*. [online]. 2009 [cit. 17. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.facebook.com/press.php/press/user_stories.php.
41. FACEBOOK. Zásady používání dat. In. *Facebook.com*. [online]. 2011 [cit. 17. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.facebook.com/about/privacy/minors>.
42. FALTÝNEK, L. Psychologické aspekty komunikace na internetu. In. *Psychologie.kvalitne.cz*. [online]. 2002 [cit. 1. 2. 2012]. Dostupné z: <http://psychologie.kvalitne.cz/Diplomova%20prace/343neviditelnost.html>.

43. FIŠER, M. Internet používá v česku polovina dětí především k seznámení. In: *Novinky.cz* [online]. 24. 4. 2009 [cit. 20. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/167323-internet-pouziva-v-cesku-polovina-deti-predevsim-k-seznameni.html>.
44. HANDL, J. Twitter pro začátečníky. In: *Lupa.cz*. [online]. 26. 6. 2009 [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/twitter-pro-zacatecniky/>.
45. HRADIL, M. Obětí kyberšikany je téměř 60 procent českých teenagerů. In: *Novinky.cz*. [online]. 27. 4. 2012 [cit. 24. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/internet-a-pc/266020-obeti-kybersikany-je-temer-60-procent-ceskych-teenageru.html>.
46. Informace o projektu. In: *E-bezpeci.cz* [online]. 23. 5. 2009 [cit. 28. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
47. KIM, Y, A. SONG, H, S. Strategies for predicting local trust based on trust propagation in social network. In: *Elsevier.com*. [online]. 2011 [cit. 29. 3. 2012]. Dostupné z: www.elsevier.com/locate/knosys.
48. KOPECKÝ, K. Co je sexting. In: *E-bezpeci.cz* [online]. 23. 5. 2009 [cit. 28. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>.

49. KOPECKÝ, K. Sociální sítě jako prostředek pro nebezpečnou komunikaci. In. *E-Bezpečí* [online]. 17. 11. 2009 [cit. 10. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>.
50. KESSLER, S. 5 Fun and Safe Social Networks for Children. In. *Mashable.com*. [online]. 11. 10. 2010 [cit. 27. 2. 2012]. Dostupné z: <http://mashable.com/2010/10/11/social-networks-children/>.
51. Kybergrooming. In. *E-bezpeci.cz* [online]. 2. 4. 2009 [cit. 22. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/125-42>.
52. NOSKA, M. Internet je pro mladistvé nebezpečný. In. *Computerworld.cz* . [online]. 11. 2. 2009 [cit. 1. 2. 2012]. Dostupné z: <http://computerworld.cz/aktuality/microsoft-tvrdi-Internet-je-pro-mladistve-nebezpecny-3434>.
53. O nás. In. *Saferinternet.cz* [online]. 2009 [cit. 28. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/o-nas>.
54. Pachatelům znásilnění nahrává Facebook. *Lidové noviny*. Praha: MAFRA, a.s., 2011, 24/188, 1-2. ISSN 1213-1385.
55. PÍRKO, I. Proč je komunikace na internetu jiná. In. *Lupa.cz* [online]. 19. 10. 2007 [cit. 10. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/psychologicke-aspekty-internetove-komunikace/>.

56. Rande z Facebooku. *Blesk*. Praha: Copyright Ringier Axel Springer CZ a.s., 2011, 20/90. ISSN 1213-8991.

57. SEDLÁK, J. Dvacet internetových milionářů do třiceti let. In. *Zive.cz*. [online]. 2008 [cit. 1. 2. 2012]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/bleskovky/dvacet-internetovych-milionaru-dotricetilet/sc-4-a-139829/default.aspx>.

58. SCHUBERT, J. iVOX, internetová fóra. In. *Nms.cz* [online]. 2009 [cit. 10. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.nms.cz/cz/metody/online-kvalitativni/ivox/>.

59. Social Media and Marketing. Studie Česko v sociálních sítích 2011. In. *H1.cz* [online]. 8. 11. 2011 [cit. 29. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.h1.cz/studie-cesko-v-socialnich-sitich>.

60. SPŠ A SOU, TRUTNOV. Internetová komunikace. In. *spstrutnov.cz* Dostupné z: <http://www.spstrutnov.cz/o-skole/projekty/dalsi-vzdelavani-verejnosti/internetova-komunikace.pdf>.

61. SULER, J. The Psychology of Cyberspace. [online]. 2009. [cit. 19. 11. 2011]. Dostupné z: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/disinhibit.html>.

62. ŠMAHEL, D. Jak komunikujeme přes internet. In. *Aktuálně.cz* [online]. 8. 4. 2010 [cit. 10. 11. 2011]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/david-smahel.php?itemid=9645>

63. TAUBER, J. Bezpečný internet. In. *MKS*. [online]. 2008 [cit. 1. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.knihovna-se.cz/safe.pdf>.

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

Dobrý den. Jmenuji se Eliška Plchová a studuji Zdravotně sociální fakultu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Chtěla bych Tě touto cestou požádat o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci s názvem: Nebezpečí zneužití současných sociálních sítí.

Dotazník je zcela **ANONYMNÍ**.

Děkuji za Tvůj čas.

*Povinné pole

1. Jsem: *

☐

Chlapec

☐

Dívka

2. Je mi: *

☐

10-11 let

☐

12-13 let

☐

14-15 let

3. Na jaké škole studuješ? *

(např. ZŠ Trhové Sviny, GY Jírovcova) ZŠ=základní škola, GY=gymnázium

Napiš: _____

4. Máš doma počítač s přístupem na Internet? *

☐

Ano

☐

Ne

5. Kde používáš nejčastěji Internet? * (možné zaškrtnout více odpovědí)

- ☐

Doma

☐

Škola

- ☐

Knihovna (nebo jiné veřejné místo)

☐

U kamaráda

- ☐

Mobil

- ☐

Jiné: _____

6. K čemu ho nejčastěji využíváš? * (možné zaškrtnout více odpovědí)

- ☐ Věci do školy
- ☐ Sociální sítě (např. Facebook, Badoo, Lide, Spolužáci, Xchat ...)
- ☐ E-mail
- ☐ ICQ
- ☐ Seznamka
- ☐ Hledání informací
- ☐ Jiné: _____
- ☐ Hry
- ☐ Chat
- ☐ Skype
- ☐ Prohlížení videí
- ☐ Stahování souborů (hudba, filmy, ...)

7. Jsi registrován (máš profil) na nějaké sociální síti? - Pokud ne, pokračuj otázkou č. 14. *

- ☐ Ano ☐ Ne

8. Pokud ano, na jaké? (možné zaškrtnout více odpovědí)

- ☐ Facebook
- ☐ Badoo
- ☐ Lide
- ☐ Líbím se Ti
- ☐ Twitter
- ☐ Xchat
- ☐ Spolužáci
- ☐ Jiné: _____

9. Kolik času trávíš na sociálních sítích?

- ☐ 0,5 hod/ denně
- ☐ 1-2 hod/ denně
- ☐ 3-4 hod/ denně
- ☐ více než 5 hod/ denně
- ☐ 1x za týden
- ☐ 3x za týden
- ☐ téměř nenavštěvuji

10. Sděluješ na sociálních sítích pravdivé osobní údaje?

	Ano	Ne
Jméno	☐	☐
Věk	☐	☐
Adresa	☐	☐
Název školy	☐	☐
E-mail	☐	☐
ICQ	☐	☐
Profilová fotografie	☐	☐

11. Máš profil na Facebooku?

☐ Ano ☐ Ne

12. Pokud ano, máš na Facebooku otevřený profil? (může si ho kdokoliv prohlížet?)

☐ Ano ☐ Ne

13. Myslíš si, že je možné upravovat zabezpečení tvého profilu?

☐ Ano ☐ Ne

14. Myslíš si, že poskytování pravdivých údajů na sociálních sítích by mohlo být nebezpečné? *

☐ Ano ☐ Ne

15. Myslíš si, že samotné užívání sociálních sítí s sebou nese nějaká rizika? *

☐ Ano ☐ Ne

16. Setkal/a si se s nějakým urážlivým či nevhodným obsahem na sociálních sítích? *

- ☐ Ano ☐ Ne

17. Pokud ano, byly to: *(možné zaškrtnout více odpovědí)*

- ☐ Pomluvy ☐ Nadávky
- ☐ Posmívání ☐ Vydírání
- ☐ Šikana ☐ Zesměšňování
- ☐ Nevhodná videa kamarádů nebo známých
- ☐ Upravované fotografie kamarádů nebo známých
- ☐ Nevhodný obsah jednotlivých skupin
- ☐ Jiné: _____

18. Kdyby Tě někdo takhle urážel, co bys dělal/a? * *(možné zaškrtnout více odpovědí)*

- ☐ Řekl/a to rodičům ☐ Nahlášení obsahu
- ☐ Zablokování osoby ☐ Vymazání si profilu
- ☐ Hledal/a bych odbornou pomoc ☐ Nic
- ☐ Jiné: _____

19. Jsi v kontaktu s nějakou osobou, kterou znáš jen ze sociální sítě, z chatu, ICQ? *

- ☐ Ano ☐ Ne

20. Kdyby se s Tebou chtěla sejít osoba, se kterou by si se spřátelil/a jen přes Internet, šel/šla bys s ní na schůzku? *

- ☐ Ano ☐ Ne

21. Zaslal/a si někdy neznámé osobě svou fotografii, která by byla vyzývavá či obnažená? *

- ☐ Ano ☐ Ne

22. Slyšel jsi někdy termíny, jako jsou kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking? *

- ☐ Ano ☐ Ne

23. Pokud ano, kde? *(možné zaškrtnout více odpovědí)*

- ☐ Internet ☐ Škola
- ☐ Doma ☐ Kamarádi
- ☐ Televize ☐ Rádio
- ☐ Jiné: _____

24. Hovořil s tebou někdo o možných rizicích spojených s nesprávným užíváním sociálních sítí? *

- ☐ Ano ☐ Ne

25. Pokud ano, kdo? *(možné zaškrtnout více odpovědí)*

- ☐ Sám/ sama jsme si je zjišťoval/a ☐ Rodiče
- ☐ Učitelé ☐ Kamarádi
- ☐ Přednáška ve škole ☐ Jiné: _____

Děkuji za vyplnění dotazníku ☺